

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΕΜΒΑΛΩΤΗΣ

**ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ
ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(1923 – 1993)**

Ιωάννινα 1998

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΕΜΒΑΛΩΤΗΣ

**ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ
ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(1923 – 1993)**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγικές Παρατηρήσεις	67
2. Οι πρώτες Μαθητικές Κοινότητες	68
3. Η υποδοχή των μαθητικών κοινοτήτων στην Ελλάδα	70
4. Η περίοδος 1923-1973	73
5. Η περίοδος 1974-1981	74
6. Η περίοδος μετά το 1981	87
7. Επίλογος	102

1. Εισαγωγικές Παρατηρήσεις¹

Οι πρώτες αναφορές για συλλόγους, με θεωρία ανάλογη των μαθητικών κοινοτήτων, εντοπίζονται στις “κοινότητες παιδείας”. Η Πυθαγόρειος Σχολή, η Ακαδημία του Πλάτωνα και το Λύκειο του Αριστοτέλη ήταν για ορισμένους ερευνητές οι αρχαϊκές ή κλασικές εκδοχές τους². Αναφέρονταν περισσότερο στους “νέους”, ενώ για τους εφήβους υπήρχαν και “σχολικές κοινότητες”, όπως η “Προπαρασκευαστική Σχολή για το Εφηβείον” στον Πειραιά, “οι αιρέσεις των Εφήβων” στην Αθήνα, οι “τρεις θίασοι” στην Αίγινα, “αι αγέλαι” στην Κρήτη κ.λ.π.³ Η αναφορά στον E. Zierbart⁴ από τους Θ. Κουρταλίδη και Ν. Ασπρογέρακα – Δ. Θεοδοροπούλου⁵ και στον ισχυρισμό του πρώτου ότι “η Ελλάς ήτο η περίφημος χώρα των Μαθητικών Κοινοτήτων”, στόχο έχει τη θεωρητική θεμελίωση των ισχυρισμών τους, με αδύναμη όμως επιχειρηματολογία.

Άλλες αναφορές ερευνητών, ενημερώνουν τους μελετητές ότι “τύποι μαθητικών κοινοτήτων” θα πρέπει να θεωρούνται οι Ορφικοί Θίασοι, η Περιπατητική Σχολή κ.α. Δεν λείπουν βέβαια και ορισμένοι, οι οποίοι υπαινίσσονται ότι μορφές μαθητικών κοινοτήτων αποτελούσαν τα οικοτροφεία των Ιησουιτών και τα μοναστήρια της Ανατολικής Εκκλησίας⁶.

Η τεκμηρίωση των παραπάνω ισχυρισμών επιχειρείται με ακραίες εκτι-

1. Το κείμενο δημοσιεύεται ως επιμέρους ενότητα του: Α. Εμβαλωτής, *Ο ρόλος των Μαθητικών Κοινοτήτων στη διαδικασία Πολιτικής Κοινωνικοποίησης των Μαθητών*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα 1996.

2. Θ. Κουρταλίδη, *Μαθητικές Κοινότητες και Δημοκρατική Αγωγή: από την ιστορία στην επικαιρότητα*, εκδ. Μήνυμα, Αθήνα 1977, σσ 19-20, Ν. Ασπρογέρακας, Δ. Θεοδοροπούλου, *Οι Μαθητικές Κοινότητες ως μέσο πολιτικής και κοινωνικής αγωγής των μαθητών: Δεδομένα και προτάσεις*, *Λόγος και Πράξη*, τομ. 12, τ. 38, Άνοιξη 1989, σ. 66.

3. Ν. Ασπρογέρακας, Δ. Θεοδοροπούλου, ο.π., σ. 66.

4. Ibid, σ.66.

5. E. Zierbart, *Το αρχαίον Ελληνικόν εκπαιδευτικόν σύστημα*, μτφ. E. Κωνσταντοπούλου, Αθήνα 1936.

6. Ν. Ασπρογέρακας, Δ. Θεοδοροπούλου, *Οι Μαθητικές Κοινότητες ως μέσο πολιτικής και κοινωνικής αγωγής των μαθητών*, *Λόγος και Πράξη*, τ.38, Άνοιξη 1989, σσ. 61-82.

7. E. Zierbart, ο.π., σ. 85.

8. Πρβλ. *Μαθητική Κοινότητα και Μαθητική Αυτοδιοίκηση: Προβλήματα και Προοπτικές, Μελέτες Κέντρου μαρξιστικών Ερευνών (Μ.Κ.Μ.Ε.)*, *Θέματα Παιδείας*, Σειρά II, 3, εκδ. Σύγχρονη εποχή, Αθήνα 1980, σ. 145 και Θ. Κουρταλίδη, ο.π., σσ. 23-24.

μήσεις ορισμένων δεδομένων, τα οποία, όμως, δεν δικαιολογούν τη ταύτιση με αυτό που αργότερα ονομάστηκε “μαθητική κοινότητα”.

Τα επιχειρήματα με τα οποία προσπαθούν να τεκμηριώσουν τους ισχυρισμούς τους οι παραπάνω μελετητές είναι:

1ο Επιχείρημα

Η ανάπτυξη “ξεστής και μορφωτικής κοινοτικής ζωής, ικανή ν’ αγγίξει τις καρδιές των παιδιών και των εφήβων και να καλλιεργήσει τη συνεργασία και την αλληλεγγύη”, θεωρήθηκε ικανή συνθήκη για την αναγόρευση των σχετικών εργασιμάτων σε προδρομικές μορφές “μαθητικών κοινοτήτων”.

2ο Επιχείρημα

Η “παρόρμηση για τις αλτρουϊστικές τάσεις της ψυχής, καθώς καλλιεργούν προσπάθειες ομαδικής εργασίας και ζωής” με την ίδια συνθήκη αναγόρευσης.

Ως συνέχεια των παραπάνω συλλογικών μορφωμάτων αναφέρονται τα “Εξοχικά Παιδαγωγεία” (Landerziehunasheime) της Γερμανίας⁹, τα “Νέα Σχολεία” (New Schools) στην Αγγλία, το “Πρότυπο Οικοτροφείο - Επαγγελματικό Σχολείο” στο Neuhot (1775-1780)¹¹, το “Σχολείο της Μπαρμπιάνα” στη Φλωρεντία¹², το “Οικοτροφείο του Staus” του Pestalozzi¹³, το Σχολείο του Berhond, το Ινστιτούτο Yverdon στην Ελβετία, κ.α.

2. Οι πρώτες Μαθητικές Κοινότητες

Το 1907 ο C. Burkhardt ιδρύει στην Ελβετία σύλλογο μαθητών με την επωνυμία “Μαθητική Κοινότητα”. Πρόκειται ουσιαστικά για την πρώτη “επίσημη” εκδοχή μαθητικής κοινότητας με θεωρητική υποδομή ανάλογη της ελληνικής¹⁴. Η ελληνική μετάφραση του Klassengemeinschaftsleben από τον Σ. Καλλιάρια στις αρχές της δεκαετίας του ’20, όταν ο ίδιος εργαζόταν στο

9. Θ. Κουρταλίδη, ο.π., σ.18.

10. Πρβλ. Μ.Κ.Μ.Ε., ο.π., σ. 145, Ν. Ασπρογέρακας, Δ. Θεοδοροπούλου, ο.π., σ. 66.

11. Θ. Κουρταλίδη, ο.π., σ.24.

12. Μ.Κ.Μ.Ε., ο.π., σ. 145.

13. Θ. Κουρταλίδη, ο.π., σ.25.

14. Πρβλ. Μ. Παπαμαύρος, *Η Σχολική Κοινότητα*, εκδ. Οίκος Δ & Π. Δημητράκου, Αθήνα 1927, σ. 4.

Μαράσλειο Διδασκαλείο, συνόδευσε την εισαγωγή της θεωρίας και των πρακτικών της οργανωμένης μαθητικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα¹⁵. Στον πρόλογο της συγκεκριμένης έκδοσης¹⁶, ο Σπ. Καλλιάφας, επισημαίνοντας την ανεπάρκεια των μέσων για την ανάπτυξη πολιτικών και κοινωνικών αρετών στη νεολαία, σχολιάζει κριτικά τη συμμετοχή του σχολείου στη διαδικασία κοινωνικοποίησης των μαθητών:

“ δια του ατομίζοντος χαρακτήρος της διδασκαλίας και δια της και εις τα λοιπά μέρη του σχολικού βίου κρατούσης απολυταρχικής διαγωγής του διδασκάλου προς τους μαθητάς προάγει το μεν επικίνδυνον εγκωσιμόν, το δε, δουλοφροσύνην ή πνεύμα στασιαστικόν.”

15. C. Barkhardt, *Η ζωή μαθητικής κοινότητας*, μτφ. Σ. Καλλιάφα, Εκδ. Οίκος Δ.& Π. Δημητράκου, Αθήνα 1922.

16.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΑΝΤΟΣ

Τῶν μεγίστων τῆς ἐκπαιδύσεως ἡμῶν πλημμελειῶν μία εἶναι, ὅτι οὐκ ἔστι μόνον οὐδὲν διαθέτει μέσον (πλὴν τῆς διδασκαλίας τῆς ἱστορίας) συνειδητὸν εἰς ἀνάπτυξιν τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν τῆς νεολαίας ἡμῶν ἀρετῶν, ἀλλ’ ὅτι ὅλως τούταντων διὰ τοῦ ἀτομίζοντος χαρακτήρος τῆς διδασκαλίας καὶ διὰ τῆς καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ σχολικοῦ βίου κρατούσης ἀπολυταρχικῆς διαγωγῆς τοῦ διδασκάλου πρὸς τοὺς μαθητάς προάγει τὸ μὲν, ἐπικίνδυνον εγκωσιμόν, τὸ δὲ, δουλοφροσύνην ἢ πνεύμα στασιαστικόν. Οὐδόλως διὰ τοῦτο ἀπορον, ἂν ἐκ τῶν ἡμετέρων σχολείων, καὶ δὴ ἐκ τῶν ἀνωτέρων, ἐξέρχονται οὐκ ὀλίγως πολῖται πενηροκισμένοι μὲ πᾶσαν πολιτικὴν κακίαν καὶ δυνάμει νὰ ἀποβῶσι τὸ καθ’ ἑαυτοὺς καταστροφεῖς τῆς κοινωνίας καὶ τῆς πολιτείας καὶ δὴ τὸσφ μᾶλλον, ὅσφ εὐφρύτεροι ἤθελον εἶναι οἱ τῶν ἡμετέρων σχολείων τρόφιμοι.

Πᾶσης ἄλλης μεταρρυθμίσεως ἢ ἑλληνικῆς ἐκπαιδευτικῆς ἔχει ἀνάγκη πολλῶν ἐπιτακτικωτέρων ὁργανώσεως, καθ’ ἣν ὀλοκληρὸς ὁ σχολικὸς βίος θὰ διαπνέηται ὑπὸ πνεύματος κοινωνικοῦ.

Διδακτικὴ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης συντεταγμένη, ὀφείλει νὰ δεῖξῃ, κατὰ πόσον καὶ τίνι τρόπῳ ἢ διδασκαλία δύναται νὰ συντελῇ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κοινωνικῶν πολιτικῶν ἀρετῶν. Πῶς δὲ ὀφείλει καὶ δύναται νὰ διαρρυθμισθῇ ὁ λοιπὸς σχολικὸς βίος, ἂν μέλλῃ νὰ παιδαγωγῇ οὕτως τὴν νεολαίαν εἰς πολῖτας ἀγαθοὺς, ἀριστα δύναται νὰ ὑποδείξῃ τὸ βιβλίον τοῦ Ἑλβετοῦ διδασκάλου C. Burkhardt, τοῦ ὁποῦ μετὰ φρασίν φέρομεν εἰς τὴν δημοσιότητα. Οἷασθήποτε τάξεως διδασκάλος ἀπὸ τῆς Α’ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου μέχρι τῆς τελευταίας γυμνασιακῆς καὶ πέραν ἐκί ταύτης θὰ δυνηθῇ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ βιβλίου τούτου (ἀπὸ τῆς δουλικῆς μιμήσεως τοῦ ὁποῦ προέπει τις ἐπιμελῶς νὰ προφυλάσσεται) νὰ ἀποκομίσῃ ἐφόδια τοιαῦτα, ὅστε κατὰ τὰς ἐκείστοτε περιστάσεις νὰ δύναται νὰ ὀδηγῇ τοὺς μαθητάς εἰς αὐτοδιοίκησιν μᾶλλον ἢ ἤττον ἐλευθέρων, ἐν ἣ μόνον εἶναι δυνατὴ συστηματικὴ τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν ἀρετῶν ἀσκῆσις.

Κατ’ Ἀπριλίον τοῦ 1922.

Σ. Μ. ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ

Το αποτέλεσμα είναι να:

“...εξέρχονται ουχί σπανίως πολίται πεπρωικισμένοι με πάσαν πολιτικήν κακίαν και δυνάμενοι να αποβώσι το καθ' εαυτούς καταστροφείς της κοινωνίας και της πολιτείας...”.

Η οργάνωση του σχολείου με τρόπο ώστε να προάγεται βιωματικά η κοινωνική ζωή, είναι ευθύνη των εκπαιδευτικών:

“Οιασδήποτε τάξεως διδάσκαλος από της Α΄ του δημοτικού σχολείου μέχρι της τελευταίας γυμνασιακής και πέραν έτι ταύτης θα δυνηθή εκ της αναγνώσεως του βιβλίου τούτου (από της δουλικής μιμήσεως του οποίου πρέπει τις επιμελώς να προφυλάσσεται) να αποκομίση εφόδια τοιαύτα, ώστε κατά τας εκάστοτε περιστάσεις να δύναται να οδηγή τους μαθητάς εις αυτοδιοικήσιν μάλλον ή ήττον ελευθέραν, εν ημόνον είναι δυνατή συστηματική των κοινωνικών και πολιτικών αρετών άσκησις”.

3. Η υποδοχή των μαθητικών κοινοτήτων στην Ελλάδα

Οι οικονομικοκοινωνικές ανακατατάξεις που παρατηρήθηκαν στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα έφεραν, όπως ήταν αναμενόμενο, αλλαγές στο χώρο της παιδαγωγικής θεωρίας και πρακτικής¹⁷. Προϋπόθεση για την αντιμετώπιση του “εθνικού προβλήματος” τίθεται πλέον μια εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, με παράλληλη ανάπτυξη όλων των κλάδων της οικονομίας. Μια εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που θα στοχεύει -εκτός των άλλων- στη μόρφωση του λαού και τη δημιουργία χρηστών πολιτών¹⁸. Η μόρφωση

17. Για την περίοδο πριν τις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες των αρχών του αιώνα, βλ. ενδεικτικά Σ. Μπουζάκη, *Νεοελληνική Εκπαίδευση (1821-1985)*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1987, σσ. 59-64 και Α. Φραγκουδάκη, *Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση και Φιλελεύθεροι Διανοούμενοι: Άγονοι αγώνες και ιδεολογικά αδιέξοδα στο μεσοπόλεμο*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1977, σ. 10-13. Η περίοδος χαρακτηρίζεται από έντονη πολιτικο-οικονομική κινητικότητα, όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά σε όλη τη Μεσόγειο και τα Βαλκάνια. Η ελληνική ήττα στον Ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897, συνδυαζόμενη με την καταστρεπτική για την ελληνική οικονομία κρίση (1893), οδηγούν την αστική τάξη στη φαντασίωση του εθνοσωτήριου έργου της ορίζοντας ως στόχο τη δημιουργία του κατάλληλου υποστρώματος για τη βιομηχανική ανάπτυξη της χώρας.

18. “Γενική εισήγησις των εκπαιδευτικών νομοσχεδίων”, *Εκπαιδευτικά Νομοσχέδια, Αιτιολογική έκθεσις και αγορεύσεις περί Δημοτικής Εκπαιδεύσεως*, Εθνικό Τυπογραφείο, 1899, σ.5.

του λαού θα συνεισφέρει με τη σειρά της στην ορθή άσκηση του εκλογικού δικαιώματος, την ορθή λειτουργία του κοινοβουλευτισμού, τη πολιτική “αναμόρφωση”¹⁹.

Η ξένη επίδραση στο χώρο της παιδαγωγικής αποκρυσταλλώνεται, για τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο, στα πρόσωπα των παιδαγωγών που εισάγουν από την Γερμανία²⁰ το πνεύμα του “Σχολείου Εργασίας”, του “Νέου Σχολείου”²¹.

Σε αυτό το ιστορικό και πολιτικό πλαίσιο, η πρώτη παρουσίαση της έννοιας των μαθητικών κοινοτήτων στην Ελλάδα προκύπτει ως συνέπεια της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1917.

Η συμμετοχή του Γληνού στην προσωρινή κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης και η πολιτική απόφαση για την “οριστική” επίλυση των προβλημάτων που εκκρεμούσαν, με κύριο στο χώρο της εκπαίδευσης το γλωσσικό, δημιουργεί τις προϋποθέσεις για τη συγγραφή “νέων αναγνωστικών”. Με βάση τα πορί-

19. Από την εισηγητική έκθεση “Εκπαιδευτικά Νομοσχέδια, αιτιολογική έκθεση και αναφορές περί Δημοτικής Εκπαιδεύσεως”, Εθνικό Τυπογραφείο, 1899.

20. Η ξένη επίδραση στην πρόμη ελληνική παιδαγωγική είναι κυρίως γερμανική. Οι έλληνες παιδαγωγοί που σπούδασαν στη Γερμανία, μετέφεραν συσσωρευμένη την “κυρίαρχη παιδαγωγική ιδεολογία” της Γερμανίας του 19ου και των αρχών του 20ου αιώνα και τη διοχέτευσαν στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα. Για την “κυρίαρχη παιδαγωγική ιδεολογία” στη Γερμανία εκείνη την περίοδο και την επίδρασή της στην ελληνική βλ. Α.Ε.Γκότοβος, Ο “χρυσός αιώνας” της παιδαγωγικής ιδεολογίας και η εμφάνιση της παιδαγωγικής επιστήμης: Ξένες επιδράσεις στην ελληνική παιδαγωγική θεωρία και έρευνα, στο Θ. Γκότοβος, Γ. Μαυρογιώργος, Π. Παπακων/νου, *Κριτική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Πράξη*, Σύγχρονη Εκπαίδευση, Αθήνα 1982, σσ. 25-71, ιδιαίτερα σσ. 34-39.

21. “Η απαρχή, η βάση και το θεμέλιον δια την ευτυχίας της ανθρωπότητας πρέπει να είναι το νέον σχολείον” Πρβλ. επίσης και Γ. Παλαιολόγος, *Η Νέα Διδασκαλική Παιδεία εν Γερμανία και τα προβλήματα της Συγχρόνου Παιδαγωγικής*, τύποις Αφοί Π. Παλαιολόγου και Σία, Εν Αθήναις 1927, με έμφαση στις σελίδες 133 και 143-145 και Ν.Τερζής, *Η παιδαγωγική του Αλ. Δελμούζου: Συστηματική εξέταση του έργου και της δράσης του*, εκδ. Αφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 1981, σ.12 κ.ε. Πρβλ. Μ. Παπαμαύρος, *Η Σχολική Κοινότητα*, εκδ. Οίκος Δ & Π. Δημητράκου, Αθήνα 1927, σ. 13 κ.ε.

22. “Προς σύνταξιν αναγνωστικών βιβλίων του δημοτικού σχολείου”, βλ. το πρακτικό της επιτροπής στο Α. Δημαράς, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε: Τεκμήρια Ιστορίας*, τόμος Β', εκδ. Ερμής, Αθήνα 1974, σσ. 123-125.

23. Ε. Παπαμιχαήλ, *Αλφαβητάριο* (α' και β' μέρος) για την Α' τάξη, Ι. Συναΐτη, *Αλφαβητάριο* (β' μέρος) για την Α' τάξη, Α. Κουρτίδη και Ε. Παπαμιχαήλ, *Πέτρος Λάρας* για τη Β' τάξη και Γ. Καζαντζάκη, *Οι τρείς φίλοι*, επίσης για τη Β' τάξη.

σηματα της Επιτροπής²², κυκλοφορούν τα τέσσερα πρώτα νέα αναγνωστικά²³. Δύο μήνες αργότερα κυκλοφορούν ακόμη τρία²⁴, ένα από τα οποία, με τίτλο “Τα Ψηλά Βουνά”, είναι αυτό που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Το βιβλίο επιδίωκε “να ζωντανέψει με το περιεχόμενό του και τη λογοτεχνική του μορφή τις ακόλουθες κεντρικές ιδέες: την κοινοτική αλληλεγγύη και ενέργεια, την ατομική αυθυπαρξία με τη σωματική, πνευματική και ηθική υγεία του ατόμου, τη γνώση και την αγάπη της φύσης, και ιδιαιτέρως του βουνού με τα δάση του, τη διάλυση των προλήψεων”²⁵.

Όσο κι αν οι προοδευτικοί διανοούμενοι της εποχής δέχθηκαν τα “Ψηλά Βουνά” με ενθουσιασμό, η πολεμική των συντηρητικών κύκλων υπήρξε δριμύτατη²⁶.

Τα “Ψηλά Βουνά” χρησιμοποιήθηκαν ως αναγνωστικά βιβλία για τρία (3) χρόνια. Στην έκθεση “προς εξέταση της γλωσσικής διδασκαλίας των δημοτικών σχολείων” που υπέβαλε η γνωμοδοτική Επιτροπή προς το Υπουργείο της Εκκλησιαστικής και Δημόσιας Εκπαίδευσης²⁷, στις 10 Φεβρουαρίου του 1921, προτείνονταν “να εκβληθώσι [τα αναγνωστικά βιβλία που χρησιμοποιούνταν] ως έργο ψευδούς και κακοβούλου προθέσεως”²⁸. Η κυβέρνηση πείθεται και αποσύρει το συγκεκριμένο αναγνωστικό ως “αναγνωστικό εξάμβλωμα” και “εκχυδαϊστικό της ψυχής των μικρών μαθητών”²⁹. Ο Υπουργός Παι-

24. Α. Κουρτίδη, Α. Κονιδάκη, Γ. Καλαρά, *Οδύσσεια*, Α. Καρχαβίτσα, Ε. Παπαμιχαήλ, *Αναγνωστικό*, για την Γ΄ τάξη και *Τα Ψηλά Βουνά* των Α. Δελμούζου, Π. Νιρβάνα, Ζ. Παπαντωνίου και Μ. Τριανταφυλλίδη.

25. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη), *Απαντα Μ. Τριανταφυλλίδη*, τόμος 6 Δημοτικισμός και Αντίδραση, Θεσσαλονίκη 1988.

26. Βλ. ενδεικτικά Γ. Ν. Χατζηδάκη, *Γενηθήτω Φώς: Ο Μαλλιαρισμός εις τα Δημοτικά Σχολεία*, στο Α. Δημαράς, ο.π., σσ. 126-129.

“ [Στο αναγνωστικό *Τα Ψηλά Βουνά*] περί των μεγάλων ιδανικών, της πατρίδος, της θρησκείας, ουδείς γίνεται λόγος. Και ου μόνον τούτο, αλλά και δια της όλης παραστάσεως φαίνεται ως να θέλουν οι κ.κ. εόπται ν’ αποτρέψουν τα παιδιά από τούτων. Φανταστήτε ότι δύο όλους μήνας μένουν οι μαθηταί μιας τάξεως του ελληνικού σχολείου εις τα δάση, και όμως ούτε πρωί ούτε εσπέρας, ούτε προ του φαγητού ούτε μετ’ αυτό προσεύχονται, ούτε την Κυριακήν διακρίνουν από τας άλλας ημέρας ... και δι’ αυτό εδιδάχθησαν οι μαθηταί της Γ΄ να μη φροντίζουν περί των γονέων των, αλλά μόνον περί της κοινότητος αυτών, του Soviet ...” πρβλ. επίσης Α. Φραγκουδάκη, ο.π., σ. 44.

27. Το κείμενο δημοσιεύτηκε σε 20.000 αντίτυπα και διανεμήθηκε στο εσωτερικό και στο εξωτερικό για να “διαφωτίσει” τους ενδιαφερόμενους για τα εκπαιδευτικά θέματα της Ελλάδας. Μ. Τριανταφυλλίδη, ο.π., σ. 45.

28. “Προτάσεις της Επιτροπείας της δορισθείσης προς εξέταση της γλωσσικής διδασκαλίας των δημοτικών σχολείων” στο Α. Δημαράς, ο.π., σσ. 130-131.

29. Μ. Τριανταφυλλίδη, ο.π., σ. 45.

δείας Θρ. Ζαίμης, στη Συντακτική συνέλευση των Ελλήνων στις 6 Ιουλίου 1921, αποφαίνεται, με αφορμή και άλλες σχετικές γνωμοδοτήσεις, ότι “Δεν δυνάμεθα να σιγώμεθα προς τα κάτω, προς την βαρβαρότητα”³⁰. Έτσι, “Τα Ψηλά Βουνά” απομακρύνθηκαν από τα σχολεία.

4. Η περίοδος 1923-1973

Το 1923 οι Αλ. Δελμούζος και Μ. Παπαμαύρος οργανώνουν και λειτουργούν στο Μαράσλειο Διδασκαλείο την πρώτη μαθητική κοινότητα³¹. Τρία χρόνια αργότερα οι Ν. Εξαρχόπουλος και Γ. Παλαιολόγος αντιπροτείνουν

30. Συζήτηση στη Βουλή (8-9 Ιουλίου 1921), όπως τη δημοσίευσε η εφημερίδα “Αθηναϊκή” στο Α. Δημαράς, ο.π., σ. 133.

31. Η “μαθητική κοινότητα” του Μαράσλειου Διδασκαλείου λειτούργησε από το 1925 έως το 1929. Είχε προηγηθεί ανάλογος πειραματισμός στο Ανώτερο Δημοτικό Παρθεναγωγείο του Βόλου, με τα γνωστά επακόλουθα (βλ. τα ενδιαφέροντα πρακτικά της δίκης των πρωτεργατών του Ανώτερου Παρθεναγωγείου (Αλ. Δελμούζου, Δ. Σαράτση) στο Δικαστήριο Εφετών Ναυπλίου).

Το “περίγραμμα της σχολικής κοινότητας” που αποτελεί και περίγραμμα της “σχολικής ζωής” στο Μαράσλειο, παρουσιάζεται από τον Αλ. Δελμούζο στο *Οι Πρώτες προσπάθειες στο Μαράσλειο 1923-1926*, Εκδ. Οίκος Δημητράκου, Αθήνα 1929, σ. 133-249. Επισημιάνονται ιδιαίτερα από τον ίδιο: *Το συσσίτιο* (σ. 151 κ.ε.), *Το Γραφείο Αλληλογραφίας* (σ. 159 κ.ε.), *Οι μαθητικές ομάδες* (σ. 165 κ.ε.), *Τα απογεύματα των γονέων* (σ. 171 κ.ε.), *Τα απογεύματα εργασίας* (σ. 174 κ.ε.), *Το περιοδικό* (σ. 179 κ.ε.), *Το παιδικό δικαστήριο* (σ. 181 κ.ε.), *Οι εκδρομές* (σ. 187 κ.ε.), *Οι γιορτές* (σ. 201 κ.ε.).

Πρέπει στο σημείο αυτό να επισημανθεί μια ουσιαστική παράμετρος στη συζήτηση για τις μαθητικές κοινότητες. Το σημασιολογικό περιεχόμενο των όρων “σχολική κοινότητα”, “σχολική ζωή”, “μαθητική αυτοδιοίκηση” και “μαθητική/ες κοινότητα/ες”.

Στη “σχολική κοινότητα” του Αλ. Δελμούζου, Μ. Παπαμαύρου συμμετείχαν δάσκαλοι και μαθητές: (“Όλοι στο διδασκαλείο, παιδιά και δάσκαλοι, είμαστε μια κοινότητα”, Αλ. Δελμούζος, *Οι πρώτες προσπάθειες στο Μαράσλειο 1923-1926*, ο.π., σ. 139). Ο Δ. Τσιρίμπας, έδινε βαρύτητα στη “μαθητική αυτοδιοίκηση” (“Εκαστη τάξις να διευθύνεται, να διοικείται δια των ιδίων της δυνάμεων ... Ο διδάσκαλος, ο ιδρυτής της κοινότητος, θα παρακολουθή απλώς την κοινότητά του εις πάσαν εργασίαν της, δεν θα επεμβαίνει ...”, Δ. Τσιρίμπα, *Η αυτοδιοίκησης και αι μαθητικά κοινότητες*, εκδ. Χ. Συνοδινού, Αθήνα 1950, σ. 24-25). Η μαθητική κοινότητα, όπως εφαρμόζεται στο ελληνικό σχολείο σήμερα είναι κάτι διαφορετικό. Για τη διάκριση των όρων “μαθητική αυτοδιοίκηση” - “μαθητικές κοινότητες”, βλ. και Μ.Κ.Μ.Ε., ο.π., σ. 151-155. Ο ίδιος ο Αλ. Δελμούζος διέκρινε τους όρους: “σχολική κοινότητα” - “μαθητική αυτοδιοίκηση”: “... [το σχολείο θα πρέπει να λειτουργήσει] υψώνοντας τη σχολική κοινότητα με ανάγκη εσωτερική προς τ’ απάνω, προς την αυτοδιοίκηση. Γιατί η πραγματική, η τέλεια αυτοδιοίκηση είναι τέρμα και όχι αρχή. Και πιο πολύ ακόμα: τέρμα εξωσχολικό” (Αλ. Δελμούζος, ο.π., σ. 78).

την μαθητική κοινότητα του Πειραματικού Σχολείου Αθηνών³². Και οι δύο προσπάθειες όμως στερούνται πολιτικού σχεδιασμού³³.

Για τριάντα σχεδόν χρόνια οι μαθητικές κοινότητες λειτουργούν σε μικρό αριθμό σχολείων, χωρίς θεσμική κάλυψη και σε συνδυασμό με το εγχείρημα των σχολικών συνεταιρισμών³⁴.

Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1964 επαναφέρει το ζήτημα προβλέποντας με την εγκύκλιο 1010/11.1.1965 την οργάνωση μαθητικών κοινοτήτων σε όλα τα σχολεία. Όμως, όπως και μια σειρά από άλλα μέτρα, δεν υλοποιείται.

Η 297/27.1.1971 εγκύκλιος του Υπουργείου Παιδείας με θέμα “Σχολική ζωή και Μαθητική Κοινότητα” έδινε ακριβείς οδηγίες για την οργάνωση των μαθητικών κοινοτήτων, καθώς και ένα υπόδειγμα καταστατικού Μαθητικής Κοινότητας στη βάση του οποίου θα έπρεπε να οργανωθούν οι Μαθητικές Κοινότητες στα σχολεία της χώρας, “εντός βεβαίως της υφιστάμενης σχολικής πραγματικότητας εις την οποίαν αδηρήτως δρα και κινείται το σχολείον”³⁵.

5. Η περίοδος 1974-1981

Οι νεώτερες ενδείξεις [πολιτικού] ενδιαφέροντος σχετικά με τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων έρχονται με τις υπ’ αριθ. 87796/28.9.74 και 87797/28.9.74 εγκυκλίους του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠ.Ε.Π.Θ.). Δέκα σχεδόν χρόνια μετά την 1010/11.3.65 εγκύκλιο και αμέσως μετά τη μεταπολίτευση επανέρχεται, ανταποκρινόμενο σε “φωνές

32. Η μαθητική κοινότητα του Πειραματικού Σχολείου Αθηνών λειτούργησε από το 1928 έως το 1933.

33. Για τις “πρώτες προσπάθειες” εφαρμογής των “μαθητικών κοινοτήτων” βλ. σχετικά C. Barkhardt, *Η ζωή μαθητικής κοινότητας*, μτφ. Σ. Καλλιόφα, Εκδ. Οίκος Δ.&Π. Δημητράκου, Αθήνα 1922, Δ. Τσίριμπα, *Η αυτοδιοίκησης και αι μαθητικάί κοινότητες*, εκδ. Χ. Συνοδινού, Αθήνα 1950 (συγκεντρωτική έκδοση δημοσιεύσεων, Πρώτη έκδοση 1925), Μ. Παπαμαύρου, *Η σχολική Κοινότητα*, Αθήνα, εκδ. Οίκος Δ.&Π. Δημητράκου Αθήνα 1927, Α. Π. Δελμούζου, *Οι πρώτες προσπάθειες στο Μαράσιεο 1923-1926*, Εκδ. Οίκος Δημητράκου, Αθήνα 1929, Ι. Σκουτερόπουλος, *Συμβολή εις τον χαρακτηρισμόν, την αξιολόγησιν και την ιστορίαν της μαθητικής αυτοδιοικήσεως*, Αθήνα, κ.κ.

34. Για την εφαρμογή των σχολικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα, βλ. ενδεικτικά Φ. Τζωρτζάκη, *Σχολικοί Συνεταιρισμοί: Έννοια, Ιστορία, Οδηγίες Εφαρμογής, Παιδαγωγική θέση*, Αθήνα 1964 και Χ. Ζήση, Ο θεσμός των σχολικών συνεταιρισμών, *Σχολείο και Ζωή*, τ.5, 1959.

35. Εγκύκλιος Φ.297/27.1.1971. Για ένα πρώτο σχολιασμό βλ. Γ. Ι. Παπαδάκης, *Σύγχρονος Οδηγός του Εκπαιδευτικού*, εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα 1971, σσ. 790-795, πρβλ. Α. Σταυρίτη-Αναστασοπούλου, *Μαθητικές Κοινότητες και Πολιτική Διαπαιδαγώγηση, Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, τ. 3, 1982, σσ. 25, Ν. Ασπρογέρακας, Δ. Θεοδοφοπούλου, ο.π., σ. 67.

διαμαρτυρίας εναντίον”³⁶. Έτσι σύμφωνα με την εγκύκλιο 87797/28.9.74 το ΥΠ.Ε.Π.Θ.

“έρχεται σήμερα να επανορθώσει το κακό και να διακηρύξει ότι:

1) Αποβλέπει σε Παιδεία δημοκρατική για όλους ανεξαιρέτως τους Έλληνες, εμποτισμένη με τα **ιδανικά της ελευθερίας και της ισοτιμίας**.

Προς τούτο το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων πιστεύει ότι:
α)³⁷ Οι διδάσκοντες πρέπει να είναι απολύτως ανεμπόδιστοι στην άσκηση του λειτουργήματός των και **ελεύθεροι στην διατύπωση των ιδεών των**.

2) Οι διασκόμενοι πρέπει να βοηθούνται με κάθε τρόπο στην ανάπτυξη πρωτοβουλιών για μορφωτικές, καλλιτεχνικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις. Πρέπει επίσης να διαπαιδαγωγούνται με το **πνεύμα των δημοκρατικών αρχών**. Προς τούτο θεωρούμε απολύτως αναγκαίο να μπορούν να **οργανώνουν την σχολική τους ζωή με την δημιουργία μαθητικών κοινοτήτων**”³⁸.

Την ίδια ημέρα αποστέλλεται και δεύτερη εγκύκλιος:

“...Από τα σημαντικότερα έργα της Μέσης Παιδείας πρέπει να θεωρείται η προπαίδεια των μαθητών να συμμετάσχουν αργότερα στα κοινά **με φρόνημα ελεύθερο** και συναίσθηση ευθύνης. Στην επιτυχία του έργου αυτού μπορεί να συντελέσει η **οργάνωση μαθητικών κοινοτικών ομάδων** με στόχους την πνευματική, πολιτιστική, επιστημονική και καλλιτεχνική ανάπτυξη και καλλιέργεια των μαθητών καθώς και την ηθική και υλική συμπαράσταση σε συνανθρώπους που υποφέρουν. Η οργάνωση παρόμοιων κοινοτικών ομάδων, υπό την εποπτεία καθηγητών που θα προσφερθούν να αναλάβουν την ευθύνη αυτή, καλό θα είναι να επιτρέπεται στους μαθητές των Γυμνασίων, γιατί θα συντελέσει αποφασιστικά στο παιδευτικό έργο του σχολείου, θα αποτελέσει έμπρακτη συμμετοχή των μαθητών στην Εθνική και Πολιτιστική ζωή της χώρας και θα τους επιτρέψει να ανα-

36 . “Οι εγκύκλιοι αυτές καλλιεργούν νοοτροπία αναχρονιστικών διακρίσεων μεταξύ διδασκόντων και διδασκομένων στα σχολεία της χώρας, δηλητηριάζουν τις σχέσεις τους, και εμποδίζουν την ομαλή άσκηση του λειτουργήματος των διδασκόντων, καθώς και την ολοκληρωμένη ηθική και πολιτιστική ανάπτυξη των διδασκομένων”. Εγκύκλιος 87797/28.9.74 (Υπουργός Παιδείας Ν.Κ. Λούρος)

37. Στο κείμενο δεν αναφέρεται δεύτερη παρατήρηση.

38. Εγκύκλιος 87797/28.9.74. Με έντονους χαρακτήρες επισημειώνονται ενδιαφέροντα σημεία της εγκυκλίου.

πτύξουν πρωτοβουλίες, να αναλάβουν ευθύνες και γενικά να **ασκηθούν στην αυτοδιοίκηση**³⁹.

Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας επανέρχεται δύο μήνες αργότερα με το υπ' αριθμ. 104621/5.11.74 έγγραφό του. Με τη συγκεκριμένη εγκύκλιο "γνωρίζει" στους εκπαιδευτικούς ότι:

"... εις τα πλαίσια της ενθαρρύνσεως των μαθητών προς συγκρότησιν μαθητικών κοινοτήτων και εκλογήν επιτροπών δια την ανάπτυξιν μορφωτικών πρωτοβουλιών από τους μαθητάς πέραν του προβλεπομένου προγράμματος σπουδών, περιλαμβάνεται και η παντός είδους και **υλική υποστήριξις** του δικαίου αγώνος του αδελφού Κυπριακού λαού ..."⁴⁰.

Η νέα εγκύκλιος αποκαλύπτει τη δυναμική που διαμορφώνεται στα όρια της σχολικής μονάδας, δυναμική η οποία αναλύεται σε "προτροπή", "ενθάρρυνση" και "ανάπτυξη" μαθητικών πρωτοβουλιών "πέραν του προβλεπομένου προγράμματος σπουδών". Είναι αυτονόητη η "εθνική" στρατηγική, στην αρχή της οποίας ο κρατικός μηχανισμός και οι εκφραστές της επίσημης εκπαιδευτικής πολιτικής, επιλέγουν, προσδιορίζουν και οριοθετούν τις "πρωτοβουλίες" των μαθητών, οι οποίες άλλωστε θα πρέπει να μορφοποιούνται σε "αυτοτελείς" μαθητικές επιτροπές με συγκεκριμένο αντικείμενο⁴¹.

Στις 2 Απριλίου του 1975 αποστέλλεται στους "1) Εκπαιδευτικούς Συμβούλους - Επόπτες Ανωτέρων Εκπαιδευτικών Περιφερειών 2) Γενικούς και Διοικητικούς Επιθεωρητάς και Επιθ/τάς ειδικότητας Μέσης Εκπ/σεως 3) Δ/ντάς Γυμνασίων Δημοσίων και Ιδιωτικών" η 968/2.4.75 εγκύκλιος με θέμα: "Οδηγία δια την εφαρμογήν του Κανονισμού Μαθητικών Κοινοτήτων"⁴² με υπογραφή του τότε Υπουργού Παιδείας Π. Ζέπου. Το κείμενο αποτελεί ουσιαστικά παράρτημα των εγκυκλίων 87796/28.9.74 και 87797/28.9.74 παρέχοντας διευκρινίσεις και οδηγίες. Σύμφωνα με το κείμενο:

39. Εγκύκλιος 87796/28.9.74. Με έντονους χαρακτήρες επισημαίνονται ενδιαφέροντα σημεία της εγκυκλίου.

40. Έγγραφο του ΥΠΕΠΘ, Αρ. Πρωτ. 104621/5.11.74.

41. "... Όθεν σας προτρέπομεν όπως ζωογονήσετε το ενδιαφέρον των Ελλήνων μαθητών δια το μέγα τούτο εθνικόν θέμα, και όπως ενθαρρύνητε την σύστασιν αυτοτελών μαθητικών επιτροπών, πέραν των ανωτέρω αναφερομένων με σκοπόν την ανάπτυξιν μαθητικών πρωτοβουλιών δια την προβολή και υποστήριξιν του Κυπριακού αγώνος". (ο.π.)

42. Ο αναγνώστης θα διαπιστώσει ότι το ρυθμιστικό κείμενο "εξελίσσεται" και ως προς τον τίτλο του. Από "Κανονισμός Μαθητικών Κοινοτήτων" γίνεται "Κανονισμός Λειτουργίας Μαθητικών Κοινοτήτων". Παρουσιάζει επίσης ενδιαφέρον η επιλεκτική χρήση κεφαλαίων και πεζών γραμμάτων για τον πρώτο χαρακτήρα του κάθε όρου.

“... 1. Ο θεσμός της Μαθητικής Κοινότητας έχει μεγίστην παιδαγωγικήν και μορφωτικήν αξίαν. Διότι εθίζει τους μαθητάς εις την ανιδιοτελή προσφοράν δυνάμεων επ’ ωφελεία του πλησίον και ούτω αναπτύσσει εις αυτούς, τα συναισθήματα της φιλαλληλίας και της συνεργατικότητος, τους κατεθύνει εις πολιτιστικές και κοινωνικάς δραστηριότητας, αι οποίαι συντελούν εις την διαμόρφωσιν της προσωπικότητάς των, διότι περιορίζει τας εγωιστικάς τάσεις των και τους συνηθίζει εις την αναγνώρισιν της αξίας των άλλων, και τους βοηθεί εις την συνειδητοποίησιν της ευθύνης την οποία έχουν έναντι του κοινωνικού συνόλου...”⁴³

Ως σκοπός της Μαθητικής Κοινότητας προβάλλεται

“... η άσκησις του μαθητού εις την αρμονικήν συμβίωσιν μετά των συνανθρώπων.”⁴⁴

ενώ ...

“... έκδηλος είναι ο ανθρωποκεντρικός χαρακτήρ αυτής [της μαθητικής κοινότητος] και δια τούτο η εις τα πλαίσια αυτής αναπτυσσομένης δραστηριότης πρέπει να θεμελιωθή επί των αξιών που αποβλέπουν εις την εξυπηρέτησιν του ανθρώπου ως πνευματικού όντος, επί του αιωνίου κύρους ιδεωδών, που εδημιούργησεν η ελληνική παράδοσις και επί των πορισμάτων της επιστήμης της αγωγής, τα οποία επιτάσσουν την μετά στοργής αντιμετώπισιν των προβλημάτων του παιδιού”⁴⁵

Η συμμετοχή των εκπαιδευτικών θεωρείται αυτονόητη και επιβεβλημένη⁴⁶. Ο διευθυντής του σχολείου ορίζει “Σύμβουλο” εκπαιδευτικό για κάθε μαθητική κοινότητα:

“... Αυτός οφείλει να θέσῃ εις την διάθεσιν της τάξεως όλας τας δυνά-

43. Εγκύκλιος ΥΠΕΠΘ 968/2.4.75, σ. 1

44. ο.π., σ.1

45. ο.π., σ.1

46. Οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί διατυπώνουν τις ανησυχίες τους για τις μεθοδεύσεις που δημοσιολογούνται: “Κανένας από τους εισηγητές και αρμόδιους παράγοντες του Υπουργείου Παιδείας δεν αναλογίστηκε τις ευθύνες για το τι μπορούσε να συμβεί με την καθιέρωση και την εφαρμογή ενός τέτοιου πρόχειρου Κανονισμού, σε ένα χώρο, όπου οι αρμόδιοι φορείς, που καλούνταν να μετασχηματίσουν το πνεύμα και τις ιδέες του θεσμού σε πραγματικότητα, ήταν ολότελα αμύητοι και άσχετοι, ενός θεσμού ο οποίος, μολονότι εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα το 1925 από το μεγάλο οραματιστή παιδαγωγό Αλέξανδρο Δελμοιύζο, απέτυχε στη συνέχεια πολλές φορές ακριβώς εξαιτίας των παρανοήσεων και της ελαττωματικής προπαρασκευής”, Κ. Γεωργιάδης, Αποπροσανατολισμός στο μαθητικό κίνημα, Μηνιαίο Πληροφοριακό Δελτίο Ο.Α.Μ.Ε., τ. 548, Μάης 1982, σ.18.

μεις του με υπομονήν, ειλικρίνειαν και καλωσύνην, να υποδεικνύη εις τους μαθητάς, εις πάσαν εικαιρίαν, τας υποχρεώσεις των προς τους άλλους συμμαθητάς των, προς τους διδασκάλους των και εν γένει προς το Σχολείον.”⁴⁷

Η εγκύκλιος εφιστά την προσοχή των διευθυντών “επί του θέματος του διδασκάλου, όστις θα διαδραματίζει τον ρόλον του Συμβούλου”:

“Διότι εκ της επιτυχούς ή μη επιλογής τούτου [του συμβούλου εκπαιδευτικού] θα εξαρτηθή η ευόδωσις ή η αποτυχία του έργου αυτής [της μαθητικής κοινότητας].”⁴⁸

Επισημαίνεται επίσης ότι:

“Αι προσπάθειαι όμως του Συμβούλου εκπ/κού δεν είναι αοκεταί. Επιβάλλεται όπως πάντες οι διδάσκοντες εις την ιδίαν τάξιν παρακολουθούν την δράσιν της Κοινότητος και βοηθούν εις την επιτυχίαν των σκοπών της.”⁴⁹

Το “Γενικόν Συμβούλιον” το οποίο καθιερώνεται ενοποιεί και συντονίζει την προσπάθεια

“... όλων των Κοινοτήτων των τάξεων του Σχολείου δια την πραγμάτωσιν των γενικών σκοπών του Κανονισμού και την ανάπτυξιν των σχετικών δραστηριοτήτων”⁵⁰.

Η επιτυχία του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων επισημαίνεται στην εγκύκλιο:

“... θα εξαρτηθή εκ της θετικής ή αρνητικής θέσεων την οποίαν θα λάβητε έναντι αυτού.”⁵¹

ενώ με τη βεβαιότητα “ότι οι Έλληνες εκπ/κοί, θα πράξουν, όπως πάντοτε, και εν προκειμένω το χρέος των” η εγκύκλιος κλείνει με την επισήμανση ότι:

“Μεταξύ της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου και Υμών θα υπάρξη στενή επικοινωνία τόσον επί γενικών θεμάτων λειτουργίας του θεσμού των Μαθητικών Κοινοτήτων, αλλά και ιδιαιτέρως εις ό,τι αφορά εις τας δραστηριότητας αυτών”⁵².

47. ο.π., σ. 2

48. ο.π., σ. 2.

49. ο.π., σ. 2.

50. ο.π., σ. 2.

51. το ίδιο.

52. το ίδιο.

Οι δραστηριότητες των μαθητικών κοινοτήτων αποτέλεσαν το ευαίσθητο σημείο από την έναρξη της υλοποίησης του σχετικού εγχειρήματος.

Έτσι, με αυτές τις διευκρινιστικές παρατηρήσεις και οδηγίες οι αρχαιρεσιές “*δια την ανάδειξιν Διοικουσών Επιτροπών και Γενικών Συμβουλίων*” αποφασίστηκε να πραγματοποιηθούν τον Απρίλιο του 1975.⁵³

Τον επόμενο χρόνο (1976) το ΥΠ.Ε.Π.Θ. κοινοποιεί στα σχολεία “Κανονισμό Μαθητικών Κοινοτήτων”. Στο εισαγωγικό μέρος του κανονισμού περιγράφεται θεωρητικά το πλαίσιο και οι όροι εισαγωγής του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων στο ελληνικό σχολείο.

“Το σχολείο είναι ένας ζωντανός οργανισμός και κινείται μέσα στα πλαίσια των νόμων, που θεσπίζει η Πολιτεία. Οι Νόμοι αυτοί είναι σύμφωνοι με τους κανόνες της Παιδαγωγικής, που προδιαγράφει κι ορισμένες άλλες δραστηριότητες που βοηθούν αποτελεσματικά στην πνευματική ανάπτυξη των μαθητών με τη μύησή τους σε βασικές λειτουργίες της κοινωνίας, όπου πρόκειται να ζήσουν ως πολίτες. Για την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων αυτών καθιερώθηκε ο θεσμός των Μαθητικών Κοινοτήτων, που οι στόχοι τους είναι πολύ σημαντικοί. Γιατί κάθε μαθητής γίνεται ενεργό μέλος της μικρής κοινωνίας του Σχολείου του και έχει την ευκαιρία να αναπτύξει ως ενεργό μέλος της τις ικανότητες που υπάρχουν “δυνάμει” μέσα του. Μπορεί δηλαδή να πάρει μέρος υπεύθυνα, με σφροσύνη και μετριοπάθεια, σ’ ένα πλήθος ενέργειες που θα του μάθουν τους τρόπους δημοκρατικής συνεργασίας ανάμεσα στους ανθρώπους που ζουν μαζί σε μια κοινότητα.

Μαθαίνει, με άλλα λόγια, να σέβεται τους κανόνες που ισχύουν σε κάθε οργανωμένη -μικρή ή μεγάλη- κοινωνία και φροντίζει για την πιστή εφαρμογή τους.

Οι Μαθητικές Κοινότητες έχουν τους δικούς τους κανόνες που περιλαμβάνονται στον Κανονισμό που ακολουθεί. Είναι, λοιπόν, ο Κανονισμός ο “Νόμος των Μαθητικών Κοινοτήτων”⁵⁴.

53. Τον ίδιο χρόνο το ΥΠΕΠΘ, με τις υπ. αριθ. Φ.309.4/18/122221/14.11.75 και 9.210.2/62/126151/19.11.75 εγκυκλίους του, στα πλαίσια “εκδημοκρατισμού της ελληνικής εκπαίδευσης”, επιχειρεί την αναδιαμόρφωση του περιεχομένου και της μεθοδολογίας για τα μαθήματα “Αγωγής του Πολίτου”. Τα βιβλία των Αντ. Χριστοπούλου “Αγωγή του Πολίτου” και Αγνής Ρουσοπούλου “Τι πρέπει να γνωρίζει ο πολίτης” έρχονται να καλύψουν τις διδακτικές ανάγκες της Γ’ και ΣΤ’ τάξης του Γυμνασίου.

54. Κανονισμός Λειτουργίας Μαθητικών Κοινοτήτων, Αθήνα 1976, Προοίμιο.

Ο σκοπός των Μαθητικών Κοινοτήτων συγκεκριμενοποιείται ως εξής:

“Σκοπός των Μαθητικών Κοινοτήτων είναι η συμβολή στην καλύτερη οργάνωση της σχολικής ζωής, με τη δημιουργία κατάλληλων προϋποθέσεων και ευνοϊκών συνθηκών, ώστε να υποβοηθείται και το έργο της αγωγής που συντελείται στο σχολείο ... αποβλέπει ειδικότερα στα εξής: α) ενθάρρυνση της πρωτοβουλίας των νέων, β) καλλιέργεια οργανωτικών και διοικητικών αρετών, γ) συνειδητοποίηση και υποβοήθηση ατομικών δημιουργικών κλίσεων, δ) κατανόηση των δεσμευτικών αρχών που αναγκαία διέπουν τη συλλογική ζωή και εθισμός στις σχετικές διαδικασίες οργάνωσης και διοικήσεως, ε) συνειδητοποίηση των αγαθών της συλλογικής προσπάθειας και ανάπτυξη συνειδητής πειθαρχίας και συνεργατικότητας”⁵⁵.

Ο “θεσμός” των μαθητικών κοινοτήτων αρχίζει πλέον να γίνεται “καθεστώς” για το ελληνικό σχολείο⁵⁶. Το ΥΠ.Ε.Π.Θ. επιχειρεί να διαχειριστεί το πλαίσιο λειτουργίας με ενδιάμεσους συνομιλητές τους εκπαιδευτικούς.

“... γνωρίζοντας πόσο δύσκολο είναι το έργο της διαπαιδαγωγήσεως των νέων, και ιδιαίτερα πόσο δύσκολους χειρισμούς απαιτεί ο θεσμός της Μαθητικής Κοινότητας από το Σύμβουλο Καθηγητή, θεωρήσαμε σκόπιμο με την έναρξη της νέας σχολικής περιόδου να σας κάνουμε γνωστές ορισμένες διαπιστώσεις, σκέψεις και αποφάσεις για την πιο εύρυθμη και εποικοδομητική λειτουργία των Μαθητικών Κοινοτήτων ...”⁵⁷.

Ο υπουργός Παιδείας Γ. Ράλλης που υπογράφει το σχετικό κείμενο, επισημαίνοντας “τις παρανοήσεις, αλόγιστες παραχωρήσεις και τελικά τη δυσφήμιση του θεσμού”, προσδιορίζει εξ αρχής τη φιλοσοφία του θεσμού με στόχο, όπως αναφέρει, τη διευκόλυνση του συμβούλου καθηγητή:

“Ο θεσμός της Μ.Κ. είναι θεσμός δημοκρατικός, γόνιμος, δημιουργικός, αλλά και ιδιαίτερα ευπαθής ... Η ρευστότητα ... της πολιτικής ζωής, κάποιες υπεραπλουστεύσεις, η αδυναμία να ευρεθεί η χρυσή τομή ανάμεσα στην απόλυτη ελευθερία και τον οφειλόμενο προς τους άλλους σεβα-

55. Κανονισμός Λειτουργίας Μαθητικών Κοινοτήτων, Αθήνα 1976, ο.π., σ. 1-2.

56. Η κριτική της Ο.Α.Μ.Ε. στον Κανονισμό Λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων του 1976, (βλ. Δελτίο Τύπου της Ο.Α.Μ.Ε., 2.11.1976) δε φαίνεται να ευαισθητοποίησε το ΥΠ.Ε.Π.Θ. Η αδιαφορία του κρατικού μηχανισμού είναι ενδεχομένως και ένας λόγος για τον οποίο η Ομοσπονδία των Εκπαιδευτικών περιόρισε την κριτική της.

57. Επιστολή του ΥΠΕΠΘ προς τους Επόπτες, Γενικούς Επιθεωρητές και εκπαιδευτικούς λειτουργούς των σχολείων της Μέσης Εκπαίδευσης, Αθήνα, 29.10.1977.

σμό, κάποτε και η εισβολή στο σχολικό χώρο ιδεολογικών διενέξεων άσχετων προς την ηλικία των μαθητών, όλα αυτά επηρέασαν τη λειτουργία των Μ.Κ. και έδωσαν αφορμές για παρανοήσεις, αλόγιστες παραχωρήσεις και τελικά δυσφήμιση του θεσμού... ο θεσμός εξακολουθεί να είναι ευαίσθητος, κυρίως από παρανοήσεις και προσπάθεια ιδιοτελούς ή ιδεολογικής εκμεταλλεύσεως. Γι' αυτό κρίνουμε σκόπιμο να παραθέσουμε κάποιες σκέψεις που περιγράφουν τη φιλοσοφία του θεσμού των Μ.Κ. και διευκολύνουν ίσως το Σύμβουλο Καθηγητή...⁵⁸.

Μέσα στο 1978 το ΥΠ.Ε.Π.Θ. εκδίδει και κυκλοφορεί στα σχολεία δύο (2) νέους Κανονισμούς Μαθητικών Κοινοτήτων. Ο πρώτος βασίζεται σε υπουργική απόφαση που υπογράφει στις 12.10.1976 ο τότε υπουργός Παιδείας Γ. Ράλλης, ενώ ο δεύτερος σε υπουργική απόφαση που υπογράφει ο επόμενος υπουργός Παιδείας της Νέας Δημοκρατίας Ι. Βαρθιτσιώτης (10.11.1978)⁵⁹.

Η "θεωρία" των δύο κανονιστικών κειμένων διαφοροποιείται σε ελάχιστα σημεία⁶⁰.

58. Επιστολή του ΥΠ.Ε.Π.Θ. προς τους Επόπτες, Γενικούς Επιθεωρητές και εκπαιδευτικούς λειτουργούς των σχολείων της Μέσης Εκπαίδευσης, Αθήνα, 29.10.1977, ο.π., σ.2.

59. Θα πρέπει στο σημείο αυτό να υπενθυμίσουμε ότι η περίοδος στην οποία αναφερόμαστε αποτελεί ουσιαστικά τον πυρήνα της μεταρρύθμισης του 1976. Με την ψήφιση του νέου Συντάγματος (1975) η παιδεία "αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους, έχει δε ως σκοπόν της την ηθικήν, πνευματικήν, επαγγελματικήν και φυσικήν αγωγήν των Ελλήνων, την ανάπτυξιν της εθνικής και θρησκευτικής συνειδήσεως και την διάπλασιν αυτών ως ελευθέρων και υπεύθυνων πολιτών" (Σύνταγμα 1975, άρθρο 16, παρ. 2). Το 1976 ψηφίζεται ο Ν. 309 για τη γενική εκπαίδευση ορίζοντας την αφετηρία για μια σειρά "μεταρρυθμιστικών" κινήσεων. Για μια κριτική θεώρηση στη "μεταρρύθμιση" του 1976 βλ. ενδεικτικά Α. Φραγκουδάκη, Το πρόβλημα της τεχνικής εκπαίδευσης - αναπτυξιακή λογική και ιδεολογίες, *Πολίτης*, τ.11, 1977, Μ. Ηλιού, *Εκπαιδευτική και κοινωνική δυναμική*, Αθήνα 1984, Σ. Μπουζάκης, *Νεοελληνική Εκπαίδευση (1821 - 1985)*, εκδ. Gutenberg, Παιδαγωγική Σειρά, Αθήνα 1987, σσ. 110-123.

60. Οι σημαντικότερες διαφορές επισημαίνονται με έντονους χαρακτήρες.

Κανονισμός Μαθητικών Κοινοτήτων
(Γ. Ράλλης - 12.10.1976)

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Το σχολείο είναι ένας ζωντανός οργανισμός και κινείται μέσα στα πλαίσια των νόμων, που θεσπίζει η Πολιτεία. Οι Νόμοι αυτοί είναι **σύμφωνοι με τους κανόνες της Παιδαγωγικής**, που προδιαγράφει κι ορισμένες άλλες δραστηριότητες που βοηθούν αποτελεσματικά στην πνευματική ανάπτυξη των μαθητών, με τη μύησή τους σε βασικές λειτουργίες της κοινωνίας, όπου πρόκειται να ζήσουν ως πολίτες. Για την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων αυτών καθιερώθηκε ο θεσμός των **Μαθητικών Κοινοτήτων**, που οι στόχοι τους είναι πολύ σημαντικοί. Γιατί κάθε μαθητής γίνεται ενεργό μέλος της μικρής κοινωνίας του Σχολείου του και έχει την ευκαιρία να αναπτύξει ως ενεργό μέλος της τις ικανότητές που υπάρχουν "δυνάμει" μέσα του. Μπορεί δηλαδή να πάρει μέρος υπεύθυνα, με σωφροσύνη και μετριοπάθεια, σ' ένα πλήθος ενέργειες που θα του μάθουν τους τρόπους δημοκρατικής συνεργασίας ανάμεσα στους ανθρώπους που ζούν μαζί σε μια κοινότητα.

Μαθαίνει, με άλλα λόγια, να σέβεται τους κανόνες που ισχύουν σε κάθε οργανωμένη -μικρή ή μεγάλη- κοινωνία και να φροντίζει για την πιστή εφαρμογή τους.

Κανονισμός Μαθητικών Κοινοτήτων
(Ι. Βαρβιτσιώτης 10.11.1978)

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Το Σχολείο είναι ένας ζωντανός οργανισμός. Κινείται στα πλαίσια των νόμων που θεσπίζει η Πολιτεία και αποβλέπει, **σύμφωνα με το Σύνταγμα**, στην ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των μαθητών, όπως και στην **ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνειδήσεώς τους** και στη διάπλωση τους ως ελευθέρων και υπεύθυνων πολιτών.

Οι σκοποί αυτοί υποβοηθούνται με την ανάπτυξη πολιτιστικών δραστηριοτήτων και την καλλιέργεια των διαπροσωπικών σχέσεων ανάμεσα στους μαθητές. Τούτο ακριβώς επιδιώκεται με τη λειτουργία των **Μαθητικών Κοινοτήτων**, που είναι ένας καθαρά παιδαγωγικός θεσμός, μέσα στα πλαίσια του οποίου ο μαθητής εθίζεται στη συλλογική ζωή με ομαδικά και συνυπεύθυνα οργανωμένες εργασίες και μαθαίνει να συμπεριφέρεται ως ενεργό μέλος της σχολικής κοινωνίας, να σέβεται τους κανόνες που διέπουν τη λειτουργία της και να φροντίζει για την πιστή εφαρμογή τους.

Έτσι, η συμμετοχή του μαθητή στη **Μαθητική Κοινότητα** τον προετοιμάζει και τον διαπαιδαγωγεί για την απρόσκοπτη ένταξή του σε μια ελεύθερη και δημοκρατική κοινωνία μετά την αποφοίτησή του απ' το σχολείο. Οι κανόνες λειτουργίας των **Μαθητικών Κοινοτήτων** περιέχονται στον ακόλουθο κανονισμό.

Έννοια και σκοπός

Άρθρο 1

1. ...
2. Σκοπός των Μαθητικών Κοινοτήτων είναι η συμβολή στην καλύτερη οργάνωση της σχολικής ζωής, με τη δημιουργία κατάλληλων προϋποθέσεων και ευνοϊκών συνθηκών, ώστε να υποβοηθείται και το έργο της αγωγής που συντελείται στο Σχολείο.
3. Η οργάνωση των Μαθητικών Κοινοτήτων αποβλέπει ειδικότερα στο να κατανοήσει ο μαθητής ότι: α) δεν υπάρχει ανθρωπίνη κοινότητα χωρίς κανονιστικές αρχές που να ρυθμίζουν τη λειτουργία της β) ο καθένας επιτελεί ένα έργο για το καλό όλων, άρα και του εαυτού του γ) η ανάληψη ενός έργου καλλιεργεί το αίσθημα της ευθύνης και υποβοηθεί στη συνειδητοποίηση των κλίσεων του και δ) οι δραστηριότητες που προβλέπονται από τον Κανονισμό διευρύνουν τους ορίζοντες της σχολικής ζωής και ενισχύουν τα πολιτιστικά ενδιαφέροντα των μελών των μαθητικών Κοινοτήτων.
4. Η λειτουργία των Μαθητικών Κοινοτήτων εμπνέεται και βασίζεται στις παραδόσεις και τα ιδεώδη του Ελληνισμού⁶¹, στην ορθή αντίληψη για τα δι-

Άρθρο 1

Έννοια και σκοπός

1. ...
2. *Οι Μαθητικές Κοινότητες εμπνέονται από τα ιδεώδη και βασίζονται στις παραδόσεις του Ελληνισμού, αποσκοπώντας στην υποβοήθηση του έργου της αγωγής που συντελείται από το σχολείο, με την καλλιέργεια των δημιουργικών κλίσεων, της πρωτοβουλίας και της ευθύνης των μαθητών, την ανάπτυξη συνειδητής πειθαρχίας και πνεύματος συνεργασίας ανάμεσά τους και τον εθισμό τους στο σεβασμό και στην τήρηση των κανόνων που διέπουν τη λειτουργία των οργανωμένων Κοινωνιών. **Εκδηλώσεις ή ενέργειες πολιτικού ή συνδικαλιστικού χαρακτήρα βρίσκονται έξω από το σκοπό των Μαθητικών Κοινοτήτων και δεν επιτρέπονται**⁶².*

61. Στα πλαίσια τόνωσης του "Εθνικού φρονήματος" και η Φ.200.21/18/150319/ 22.12.77 (υπενθύμηση και τροποποίηση της Φ.713/25/ 94709/16.10.74) υπουργική εγκύκλιος προς το Εποπτικό Προσωπικό Δ.Ε. και Κ.Ε. με θέμα την έπαυση της Σημιαίας.

"... Σας παρακαλούμε να παρακολουθήσετε την εφαρμογή των αναφερομένων στην εγκύκλιό μας αυτή, γιατί θεωρούμε απαραίτητο, τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα, να μετέχουν οι μαθητές των σχολείων σε έπαυση και υποστολή της Σημιαίας και να ψάλλουν τον Εθνικό μας Ύμνο, για να ενισχύεται το Εθνικό τους φρόνημα και να εκπληρώνεται ο σκοπός των σχολεί-

καιώματα και τις υποχρεώσεις του ανθρώπου, στην ενίσχυση των διαπροσωπικών ανάμεσα στα μέλη της σχέσεων και στην ανάπτυξη συνειδητής πειθαρχίας και συνεργατικότητας.

ων σχετικά με την τόνωση του θρησκευτικού και εθνικού συναισθήματος, όπως ρητά τονίζεται αυτό από τις διατάξεις των άρθρων 11, 26 και 29 του Ν. 309/76, οι οποίες καθορίζουν τους σκοπούς των σχολείων’.

Βλ. σχετικά και την Υπουργική Απόφαση Γ 2041/23.3.79.

Στο ίδιο κλίμα και η υπ. αριθμ. 200.21/2/Γ/7660/13.10.81 εγκύκλιο του ΥΠΕΠΘ προς τις ΓΕΜΕ, με την οποία:

“... επειδή ένας από τους κυριότερους σκοπούς του σχολείου, σύμφωνα με τα άρθρα 26 παρ.1 και 29 παρ. 1 του Ν.309/1976, είναι “να αναπτύξει και τονώσει τη θρησκευτική και Εθνική συνείδηση των μαθητών” και επειδή, σύμφωνα με το άρθρο 3 του Συντάγματος “επικρατούσα θρησκεία εν Ελλάδα είναι η της Ανατολικής Ορθόδοξου Εκκλησίας”, ..., παρακαλούμε με έγγραφό σας, να παραγγείλετε στους κ.κ. Διευθυντές και σ’ όλους τους εκπαιδευτικούς των σχολείων της δικαιοδοσίας σας να συνιστούν στους μαθητές την παρακολούθηση των μαθημάτων των Κατηχητικών Σχολείων, καθώς και κάθε νεανικής εκδηλώσεως των Ιερών Μητροπόλεων...”.

62. Στο ίδιο κείμενο (“Κανονισμός Μαθητικών Κοινοτήτων”, 1978) και στα άρθρα 4, 8 και 9 προβλέπονται μια σειρά εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων (Βλ. Κανονισμό Μαθητικών Κοινοτήτων, 1978β, Παράρτημα). Ο Ν.309/76 μάλιστα καθιέρωνε τον “θεσμό” των Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων (Π.Δ.) στα Γυμνάσια. Δύο χρόνια μετά τη δημοσίευση του Κ.Α.Μ.Κ. η Υπουργική Απόφαση Γ/9666/ 12.12.80 συγκεκριμενοποιεί το θεματολόγιο των Π.Δ., έτσι ώστε να αποφεύγονται οι “συγχύσεις”.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΜΑΘΗΤΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(12.10.1976) - Γ. Ράλλης

ΣΤΟΧΟΙ
(Προοίμιο)

Στόχοι των Μαθητικών Κοινοτήτων είναι κάθε μαθητής:
 1. να γίνει ενεργό μέλος της μικρής κοινωνίας του σχολείου.
 2. να αναπτύξει τις ικανότητες που υπάρχουν "δυνάμει" μέσα του.
 3. να πάρει μέρος υπεύθυνα, με σιωφροσύνη και μετριοπάθεια, σ' ένα πλήθος ενέργειες που θα του μάθουν τους τρόπους δημοκρατικής συνεργασίας ανάμεσα στους ανθρώπους που ζούν μαζί σε μια κοινότητα.
 4. να σέβεται τους κανόνες που ισχύουν σε κάθε οργανωμένη κοινωνία και να φροντίζει για την πιστή εφαρμογή τους.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΜΑΘΗΤΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(10.11.1978) - Ι. Βαρβιτσιώτης

ΣΤΟΧΟΙ
(Προοίμιο)

Με τη λειτουργία των Μαθητικών Κοινοτήτων ο μαθητής:
 1. εστιάζεται στη συλλογική ζωή με ομαδικά και συνυπεύθυνα οργανωμένες εργασίες
 2. μαθαίνει να συμπεριφέρεται ως ενεργό μέλος της σχολικής κοινωνίας
 3. μαθαίνει να σέβεται τους κανόνες που διέπουν τη λειτουργία της κοινωνίας και φροντίζει για την πιστή εφαρμογή τους.
 4. προετοιμάζεται και διαπαιδαγωγείται για την απρόσκοπτη ένταξή του σε μια ελεύθερη και δημοκρατική κοινωνία μετά την αποφοίτησή του απ' το σχολείο.

ΣΚΟΠΟΙ
(άρθρο 1, §§ 2-3)

Οι σκοποί των Μαθητικών Κοινοτήτων είναι:

1. η συμβολή στην καλύτερη οργάνωση της σχολικής ζωής, με τη δημιουργία κατάλληλων προϋποθέσεων και συνθηκών συνηκών, ώστε να υποβοηθείται και το έργο της αγωγής που συντελείται στο σχολείο.
2. ο μαθητής να ~~κατανοήσει~~ ότι:
 - α) δεν υπάρχει ανθρώπινη κοινότητα χωρίς **κανονιστικές αρχές** που να ρυθμίζουν τη λειτουργία της,
 - β) ο καθένας επιτελεί ένα έργο για το καλό όλων, άρα και του εαυτού του,
 - γ) η **ανάληψη** ενός έργου καλλιεργεί το **αίσθημα** της ευθύνης και υποβοηθεί στη **συνειδητοποίηση** των **κλίσεων** του και
 - δ) οι **δραστηριότητες** που προβλέπονται από τον Κανονισμό διεκρινούν τους ορίζοντες της σχολικής ζωής και ενισχύουν τα πολιτιστικά ενδιαφέροντα των μελών.

ΣΚΟΠΟΙ
(άρθρο 1, § 2)

Οι Μαθητικές Κοινότητες αποσκοπούν:

1. στην υποβοήθηση του έργου της αγωγής που συντελείται στο σχολείο, με την καλλιέργεια:
 - α) των δημιουργικών κλίσεων
 - β) της **πρωτοβουλίας** της ανάπτυξης
 - α) **συνειδητής** **πειθαρχίας**
 - β) **πνεύματος** **συνεργασίας** τον εθισμό τους
 - α) στο σεβασμό και στην **τήρηση των κανόνων** που διέπουν τη λειτουργία των οργανωμένων κοινωνιών.

**ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΜΑΘΗΤΙΚΩΝ
ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ**

(12.10.1976) - Γ. Ράλλης

Η λειτουργία των Μαθητικών Κοινοτήτων εμπνέεται και βασίζεται στις παραδόσεις και τα ιδεώδη του Ελληνισμού...

**ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΜΑΘΗΤΙΚΩΝ
ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ**

(12.11.1978) - Ι. Βαρβιτσιώτης

Οι Μαθητικές Κοινότητες εμπνέονται από τα ιδεώδη και βασίζονται στις παραδόσεις του Ελληνισμού...

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι διαφορετικές ρυθμίσεις των δύο Κανονισμών ως προς τις προϋποθέσεις εκλεξιμότητας των μαθητών στα μαθητικά συμβούλια:

“Άρθρο 3

1. *Εκλόγιοι είναι όλοι οι μαθητές εκτός από εκείνους που κατά το προηγούμενο σχολικό έτος έχουν διαπράξει ενέργειες αντικοινωνικές ή μειωτικές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και οπωσδήποτε ασυμβίβαστες με τη μαθητική ιδιότητα, για τις οποίες έχουν τιμωρηθεί με απόφαση του συλλόγου των καθηγητών ...”⁶³.*

“Άρθρο 3

2. *Εκλόγιοι είναι όσοι μαθητές της τάξεως ή του τμήματος έχουν στον τίτλο εγγραφής τους βαθμό τουλάχιστον “καλώς”, και διαγωγή “κοσμιωτάτη”, δηλαδή που η συμμετοχή τους στη Διοικούσα Επιτροπή δεν θα έχει δυσμενείς επιπτώσεις στην επίδοσή τους στα μαθήματα...”⁶⁴.*

Η κυβερνητική αλλαγή και η ανάληψη της διακυβέρνησης της χώρας από την κυβέρνηση του ΠΑ.ΣΟ.Κ. δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μια σειρά μεταρρυθμιστικών παρεμβάσεων στην ελληνική εκπαίδευση.

Στις 30.10.1981, δώδεκα (12) ημέρες μετά την εκλογική επιτυχία του ΠΑ.ΣΟ.Κ⁶⁵, τηλεγράφημα του ΥΠ.Ε.Π.Θ. με την ένδειξη “ΕΞ. ΕΠΕΙΓΟΝ” προς τους επόπτες Μ.Ε. “αναβάλλει” τις εκλογές για την ανάδειξη των μαθητικών συμβουλίων “μέχρι νεότερης διαταγής”⁶⁶ του υπουργού Ελ. Βερυβάκη.

63. Κ.Α.Μ.Κ. 1976 (Υπουργός Γ. Ράλλης).

64. Κ.Α.Μ.Κ. 1978α (12.10.76), (Υπουργός Γ. Ράλλης), άρθρο 3 παρ. 2, πρβλ. 1978β (10.11.78), άρθρο 3 παρ 2 (Υπουργός Ι. Βαρβιτσιώτης)

“2. Εκλόγιοι είναι όλοι οι μαθητές που έχουν διαγωγή «κοσμιωτάτη»”.

65. Οι εκλογές πραγματοποιήθηκαν στις 18.10.1981.

66. Θα υπάξει και “επίσημη” Διαταγή του ΥΠΕΠΘ (Γ/10017/30.10.81) η οποία θα φθάσει στα σχολεία μία εβδομάδα αργότερα.

Η εκπαιδευτική κοινότητα αναζητά τις προεκτάσεις της “διαταγής”. Το ΥΠ.Ε.Π.Θ. εκδίδει την Γ/10656/26.11.1981 εγκύκλιο, με τηλεγραφική κοινοποίηση προς τους Επόπτες Μ.Ε.:

“Αναφερόμενοι στη Γ/10017/30.10.81 Δ/γή του ΥΠ.Ε.Π.Θ. σας γνωστοποιούμε ότι δεν έχει την έννοια αναστολής των δραστηριοτήτων των Μαθητικών Κοινοτήτων. STOP

Μέχρι να αποσταλεί στα σχολεία Μ.Ε. ο νέος κανονισμός μαθητικών κοινοτήτων υπάρχοντα, παλαιά ή νεοεκλεγέντα συμβούλια λειτουργούν κανονικά με βάση παλαιό κανονισμό”⁶⁷.

6. Η περίοδος μετά το 1981

Η νέα κυβέρνηση του ΠΑ.ΣΟ.Κ προχωρά στη διαμόρφωση πλαισίου για τη δομή και τη λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης⁶⁸. Η κατάθεση του σχεδίου νόμου στη Βουλή (5.2.85), και ο νόμος 1566/85, αποτελούν ουσιαστικά την κορύφωση και ολοκλήρωση μιας σειράς κυβερνητικών πρωτοβουλιών. Με τον Ν. 1232/82 καταργούνται οι γενικοί διευθυντές και οι επόπτες δημοτικής, μέσης γενικής και μέσης τεχνικής - επαγγελματικής εκπαίδευσης. Εισάγεται ο θεσμός του σχολικού συμβούλου και ψηφίζεται ο Ν. 1268/82 για τη “Δομή και τη Λειτουργία των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων”. Η εισηγητική έκθεση του Ν.1404 για την κατάργηση των ΚΑΤΕΕ και τη θεσμοθέτηση των Τ.Ε.Ι. αναφέρει τους νέους αναπροσδιορισμένους στόχους της εκπαίδευσης. Αποστολή της παιδείας σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση είναι “να προετοιμάσει τον άνθρωπο, όχι μόνο για την επαγγελματική του σταδιοδρομία, αλλά για όλες τις εκδηλώσεις της ζωής”⁶⁹.

Το 1982 εκδίδεται και κυκλοφορεί⁷⁰ ο νέος Κανονισμός Λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων. Το νέο κανονιστικό κείμενο διαφοροποιείται από το προηγούμενο ως προς μια σειρά θεωρητικών αλλά και πρακτικών σημείων.

Η αντιπαράβολή των προοιμίων είναι ενδεικτική:

67. Γ/10656/26.11.81 εγκύκλιος (Υφυπουργός Π. Μώραλης).

68. Οι μηχανισμοί του Υπουργείου παρουσιάζουν την ... αναμενόμενη “αδράνεια”: Με την Υπουργική Απόφαση Γ/11125/18.12.81 συγκροτείται “Επιτροπή ελέγχου θεμάτων και Ψυχολογικών παραστάσεων για μαθητές και σπουδαστές”.

69. Εισηγητική έκθεση, σ. 29, όπως παραπέμπει ο Σ. Μπουζάκης, ο.π., σ. 125, υποσ. 2.

70. Ο Κανονισμός Λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων άρχισε να ισχύει από τις 31.3.1982, χωρίς όμως προηγούμενη υπουργική απόφαση. Το Σ.Τ.Ε. υποχρεώθηκε να ακυρώσει αποφάσεις ποινών οι οποίες ελήφθησαν σε συνεδριάσεις συλλόγων καθηγητών με τη συμμετοχή μαθητών. Πρβλ. Ν. Ασπρογέρακας, Δ. Θεοδοροπούλου, ο.π., σ. 70.

Κανονισμός Μαθητικών Κοινοτήτων

(Ι. Βαρβιτσιώτης - 10.11.1978)

Κανονισμός Λειτουργίας**Μαθητικών Κοινοτήτων**
(Ελ. Βερυβάκης - 31.3.1982)**ΠΡΟΟΙΜΙΟ**

Το Σχολείο είναι ένας ζωντανός οργανισμός. Κινείται στα πλαίσια των

νόμων που θεσπίζει η Πολιτεία και αποβλέπει, σύμφωνα με το Σύνταγμα, στην ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των μαθητών, όπως και στην ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνειδήσεώς τους και στη διάπλαση τους ως ελευθέρων και υπεύθυνων πολιτών.

Οι σκοποί αυτοί υποβοηθούνται με την ανάπτυξη πολιτιστικών δραστηριοτήτων και την καλλιέργεια των διαπροσωπικών σχέσεων ανάμεσα στους μαθητές. Τούτο ακριβώς επιδιώκεται με τη λειτουργία των Μαθητικών Κοινοτήτων, που είναι ένας καθαρά παιδαγωγικός θεσμός, μέσα στα πλαίσια του οποίου ο μαθητής εθίζεται στη συλλογική ζωή με ομαδικά και συνυπεύθυνα οργανωμένες εργασίες και μαθαίνει να συμπεριφέρεται ως ενεργό μέλος της σχολικής κοινωνίας, να σέβεται τους κανόνες που διέπουν τη λειτουργία της και να φροντίζει για την πιστή εφαρμογή τους.

Έτσι, η συμμετοχή του μαθητή στη Μαθητική Κοινότητα τον προετοιμάζει και τον διαπαιδαγωγεί για την απρόσκοπτη ένταξή του σε μια ελεύθερη και δημοκρατική κοινωνία μετά την αποφοίτησή του απ' το σχολείο. Οι κανόνες λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων περιέχονται στον ακόλουθο κανονισμό.

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

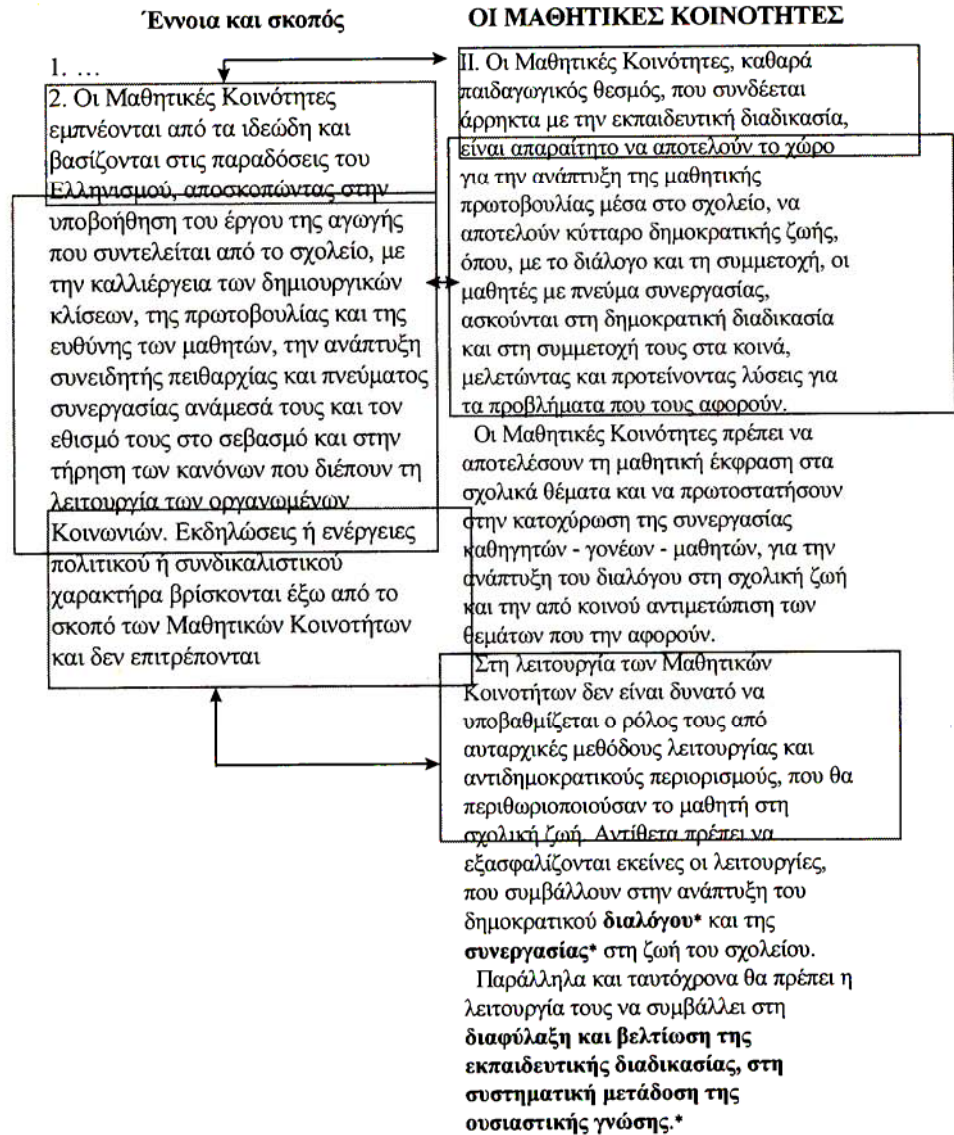
Το σχολείο, αυτός ο ζωντανός οργανισμός, αποτελεί θεσμό που πρέπει να προετοιμάζει

τα παιδιά, με τη μαθηση και την αγωγή, για μια σωστή και αποδοτική ζωή, που πρέπει να τα προετοιμάζει και να τα διαπαιδαγωγεί για την απρόσκοπτη ένταξή τους σε μια ελεύθερη και δημοκρατική κοινωνία μετά την αποφοίτησή τους από το σχολείο. Πρέπει λοιπόν να καθιερώνει το διάλογο και τη συνεργασία ανάμεσα στο δάσκαλο και τον μαθητή στην αναζήτηση και στη μετάδοση της ουσιαστικής γνώσης, πρέπει να λυτερώνει και να ενισχύει την πρωτοβουλία των παιδιών και ταυτόχρονα να φροντίζει να τα εφοδιάζει με ό,τι είναι αναγκαίο για να γίνουν ικανά να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις και στις δραστηριότητες που συνεχώς αναπτύσσονται, της κοινωνίας μέσα στην οποία θα ζήσουν.

Η σχολική ζωή είναι το πλαίσιο που καθημερινά δοκιμάζονται οι κοινωνικές σχέσεις και η αντίληψη ζωής που το ίδιο το σχολείο παρέχει. Η δομή λοιπόν και ο τρόπος λειτουργίας του αντανακλά την κοινωνική συνείδηση αλλά και καθορίζει την αντίληψη που παρέχεται στα παιδιά για τη ζωή και την κοινωνία.

Για να εκπληρώσει το σχολείο τον προορισμό του πρέπει, πρώτα απ' όλα, να είναι χώρος αποδοτικός και αποδεκτός από τους καθηγητές και τους μαθητές. Προϋπόθεση γι' αυτό αποτελεί η ύπαρξη σχολείου με καινούργια δομή, με σύγχρονη και επιστημονική γνώση, με δημοκρατική σχολική ζωή.

Προς την κατεύθυνση αυτή η Πολιτεία παρέχει το πλαίσιο και τη συμπαράσταση που πρέπει να αξιοποιηθεί με την κοινή προσπάθεια καθηγητών και μαθητών καθώς και όλων των φορέων που έχουν σχέση με το σχολείο...

*έντονα στο πρωτότυπο.

Οι διαφορές δεν εντοπίζονται μόνο στην χρήση της γλώσσας. Το περιεχόμενο των δύο ζειμένων αναδεικνύει ένα νέο πνεύμα⁷¹:

“Στόχος του νέου κανονισμού για τις Μαθητικές Κοινότητες είναι να αποκαταστήσει το πραγματικό νόημα και τον αληθινό τους χαρακτήρα. Να τις αναδείξει σε δημοκρατικούς θεσμούς, όπου με τη συμμετοχή όλων των μαθητών στις διαδικασίες τους, θα απελευθερώνονται οι δημιουργικές ικανότητες όλων των παιδιών, θα εθίζονται οι μαθητές στη συλλογική ζωή, θα αναπτύσσεται η υπευθυνότητα, θα κατοχυρώνονται τα δικαιώματα αλλά και θα συνειδητοποιούνται τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις των μαθητών”⁷².

Ο σκοπός, οι στόχοι και ο χαρακτήρας των μαθητικών κοινοτήτων για πρώτη φορά παρουσιάζονται αναλυτικά και διεξοδικά⁷³.

“1. Οι μαθητικές κοινότητες, καθαρά παιδαγωγικός θεσμός, που συνδέεται άρρηκτα με την εκπαιδευτική διαδικασία, αποτελούν το χώρο για την ανάπτυξη της μαθητικής πρωτοβουλίας μέσα στο σχολείο, αποτελούν κύτταρο δημοκρατικής ζωής, όπου, με το διάλογο και τη συμμετοχή οι μαθητές με πνεύμα συνεργασίας, ασκούνται στη δημοκρατική διαδικασία και στη συμμετοχή τους στα κοινά, μελετώντας και προτείνοντας λύσεις για τα προβλήματα που τους αφορούν.

...

7. Οι μαθητικές κοινότητες είναι κύτταρα δημοκρατικής ζωής στο σχολείο. Αποτελούν χώρο πρωτοβουλίας, αναζήτησης και δημιουργίας. Συνδέονται άρρηκτα με την εκπαιδευτική διαδικασία και διαπνέονται, όπως [και] η εκπαίδευση, από τα ιδανικά της εθνικής ανεξαρτησίας, της δημοκρατίας και της κοινωνικής και πνευματικής πρόοδου του λαού μας. Καλλιεργούν ακόμα την πίστη στις ανθρώπινες αξίες, στον ίδιο τον άνθρωπο, το ξεπέρασμα των διακρίσεων, την ισότητα των δύο φύλων καθώς και την πίστη στην ειρήνη και τη φιλία ανάμεσα στους λαούς”⁷⁴.

71. Είναι χαρακτηριστική η αντιμετώπιση των εκδηλώσεων, στα πλαίσια του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων. Η απερίφραση απαγόρευση εκδηλώσεων ή ενεργειών “πολιτικού ή συνδιακαλιστικού χαρακτήρα” μετασχηματίζεται σε άρνηση υποβάθμισης του ρόλου των μαθητικών κοινοτήτων “από αυταρχικές μεθόδους λειτουργίας και αντιδημοκρατικούς περιορισμούς, που θα περιθωριοποιούσαν το μαθητή στη σχολική ζωή”.

72. Κανονισμός Λειτουργίας Μαθητικών Κοινοτήτων, 1986, σ. 4.

73. Με έντονους χαρακτήρες οι προσωπικές επισημάνσεις στο κείμενο.

74. Πρβλ. το κείμενο του Κανονισμού Μαθητικών Κοινοτήτων (1978). Οι επισημάνσεις σχετικά με την “πλαισίωση” του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων από τους νόμους και το Σύνταγμα -με στόχο την ηθική-πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των μαθητών, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης- αντικαθίστανται από αναφορές στην εθνι-

8. Με τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων κατοχυρώνεται η **ελεύθερη διακίνηση των ιδεών**, χωρίς καμία αναγόρευση κυρίαρχης ιδεολογίας, η ελευθερία της έκφρασης και η **αβίαστη ανάπτυξη της προσωπικότητας** κάθε μαθητή με την άσκηση στη δημοκρατική διαδικασία και τη **δυνατότητα σχηματισμού απόψεων** για όλα τα προβλήματα που απασχολούν τους μαθητές. Επίσης υποβοηθείται το έργο της μάθησης και της αγωγής, η διπλή αυτή αποστολή του σχολείου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

9. Οι μαθητές συμμετέχοντες στη ζωή των μαθητικών κοινοτήτων, μέσα σε **πνεύμα δημοκρατικού διαλόγου**, συνεργασίας και συλλογικότητας, θα αναδεικνύονται σε **υπεύθυνα άτομα**, με αναπτυγμένη δυνατότητα να **κρίνουν** και να εκτιμούν τη σημασία και το νόημα κάθε δραστηριότητας στα πλαίσια του σχολείου.

10. Οι μαθητικές κοινότητες εκφράζουν τη θέληση των μαθητών για τη ζωή και τη λειτουργία του σχολείου. Οι μαθητές διαμορφώνουν μέσα από τις λειτουργίες των μαθητικών κοινοτήτων τις απόψεις τους και προτείνουν λύσεις στο σύλλογο των καθηγητών και τη διεύθυνση για τα προβλήματα του σχολείου.

11. Οι μαθητικές κοινότητες συμβάλλουν, μαζί με τους άλλους φορείς του σχολείου, στην **άνοδο του επιπέδου των σπουδών**, στην **καλλιέργεια των δημιουργικών κλίσεων**, της **πρωτοβουλίας** και της **υπευθυνότητας** των μαθητών, στη δημιουργία γενικά ενός σχολείου που θα ανταποκρίνεται στις **ανάγκες της νεολαίας**, του λαού και του τόπου. Από κοινού με τη διεύθυνση και το σύλλογο των καθηγητών, αντιμετωπίζουν και λύνουν τα **προβλήματα του σχολείου, τα προβλήματα των μαθητών**.⁷⁵

Από τα παραπάνω προκύπτει η νέα προσέγγιση του θεσμού: Οι μαθητικές κοινότητες αποτελούν κύτταρα δημοκρατικής ζωής, πεδίο μαθητικής έκφρασης, πρωτοβουλίας και δημιουργίας, περιοχή άσκησης στο διάλογο, στις δημοκρατικές διαδικασίες και στη συμμετοχή.

Το 1985 αποτελεί έτος σταθμό για την ελληνική εκπαίδευση. Κατατίθεται και ψηφίζεται ο Ν.1566/85 για τη “Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις”⁷⁶. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον

κή ανεξαρτησία, την ισότητα, την απόρριψη των κυρίαρχων ιδεολογιών και την ελευθερία της έκφρασης.

75. Υ.Α. 23.613/6/Γ2 4094/23.9.86, Φ.Ε.Κ. 619/Β/15.9.86, άρθρο 2, “Έννοια, σκοπός και χαρακτηριστικά των μαθητικών κοινοτήτων”.

76. Ν.1566/85, ΦΕΚ 167, τ. Α’/30.9.85.

παρουσιάζει το Κεφάλαιο ΙΓ' "Οργάνωση της Μαθητικής Ζωής" και ιδιαίτερα το άρθρο 45 του νόμου "Συμμετοχή των μαθητών στη σχολική ζωή - Μαθητικές Κοινότητες". Πρόκειται ουσιαστικά για την πρώτη φορά που η συμμετοχή των μαθητών στη σχολική ζωή και τα ζητήματα των μαθητικών κοινοτήτων αποκτούν υπόσταση στα πλαίσια ενός νόμου:

**“ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΓ’
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ**

Άρθρο 45.

*Συμμετοχή των μαθητών στη σχολική ζωή
Μαθητικές Κοινότητες*

1. Για την υλοποίηση των σκοπών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης απαραίτητη είναι η συμμετοχή των μαθητών στη σχολική ζωή.

2. Οι διάφορες μορφές οργάνωσης της μαθητικής ζωής αποσκοπούν να βοηθήσουν τους μαθητές:

α) Να αποκτήσουν υπευθυνότητα και άμεση αντίληψη της σημασίας του δημοκρατικού διαλόγου στη διαμόρφωση του συνειδητού και δημοκρατικού πολίτη.

β) Να συμβάλουν στην ομαλή και γόνιμη λειτουργία της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ώστε να επιτευχθεί η συστηματική μετάδοση της απαραίτητης και ουσιαστικής γνώσης.

γ) Να διαμορφώσουν δική τους αντίληψη για τη ζωή στα πλαίσια της σύνδεσης σχολείου και κοινωνίας, ώστε να έχουν ως νέοι τα απαραίτητα εφόδια για την παραπέρα πορεία και εξέλιξή τους.

3. Οι μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης⁷⁷ για τη συμμετοχή τους

77. Το 1989 υπογράφεται υπουργική απόφαση η οποία διαφοροποιεί σε κάποιες λεπτομέρειες τον Κανονισμό Λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων, όπως αυτός δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ. Συγκεκριμένα με την εγκύκλιο Α2/159/11.2.89 (υπογράφεται από τον τότε υπουργό Παιδείας Γ. Παπανδρέου):

“Το Εποπτικό Συμβούλιο Εκκλησιαστικής Εκπαίδευσης, αφού μελέτησε τις προτάσεις σας για την τροποποίηση του κανονισμού λειτουργίας μαθητικών κοινοτήτων των Εκκλησιαστικών σχολείων αποφάσισε (1/89 πράξη) την τροποποίηση και συμπλήρωση του ισχύοντος Κανονισμού λειτουργίας Μαθητικών Κοινοτήτων, λόγω της ιδιαιτερότητας της οικοτροφειακής ζωής των μαθητών ως εξής:

1. Οι συνεδριάσεις όλων των οργάνων μπορούν να πραγματοποιούνται εκτός ωρών διδασκαλίας.

2. Το μαθητικό συμβούλιο της τριμελούς επιτροπής που το εκπροσωπεί μπορεί να συγκρο-

στη σχολική ζωή συγκροτούν μαθητικές κοινότητες, με τις οποίες συμμετέχουν στην οργάνωση της μαθητικής ζωής και στην οργάνωση και πραγματοποίηση κάθε είδους σχολικών εκδηλώσεων.

Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ρυθμίζονται τα θέματα που αναφέρονται στη συγκρότηση των μαθητικών κοινοτήτων, στα όργανα και στη διαδικασία εκλογής τους καθώς και στον τρόπο συμμετοχής τους στην οργάνωση της μαθητικής ζωής”.

Μετά τη δημοσίευση του Ν. 1566/85 προκύπτει “νέος” Κανονισμός Λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων⁷⁸, ο οποίος όμως δεν διαφοροποιείται από τον προηγούμενο ως προς την έννοια, τους σκοπούς και τον χαρακτήρα των μαθητικών κοινοτήτων. Η αντιπαράβολή των κειμένων που παρουσιάζεται παρακάτω επιτρέπει τη σύγκριση.

τεί υποεπιτροπές για πολλές δραστηριότητες π.χ. αθλητικές, πολιτιστικές, ευταξίας, οικοτροφείου, υπηρεσία εστιατορίου και πάντοτε σε συνεργασία με τη δ/ση της σχολής και το σύλλογο των διδασκόντων”.

Η αναφορά δε στοχεύει στη ανάδειξη της διαφορετικότητας, όσο στην επισήμανση της δυνατότητας.

78. Υ.Α. 23.613/6/Γ2 4094/23.9.86, Φ.Ε.Κ. 619/Β/25.9.86, Υπουργός Παιδείας Α. Τρίτσης.

ΑΝΤΙΠΑΡΑΒΟΛΗ
Κανονισμών Λειτουργίας
Μαθητικών Κοινοτήτων
1982 - 1986

Κανονισμών Λειτουργίας
Μαθητικών Κοινοτήτων
1982

(Υπουργός Ε.Π.Θ: Ελευθ. Βερυβάκης)

Κανονισμών Λειτουργίας
Μαθητικών Κοινοτήτων
1986

(Υπουργός Ε.Π.Θ: Αντώνης Τρίτσης)

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

1. Το σχολείο, αυτός ο ζωντανός οργανισμός, αποτελεί θεσμό που πρέπει να προετοιμάζει τα παιδιά, με τη μάθηση και την αγωγή, για μία σωστή και αποδοτική ζωή, που πρέπει να τα προετοιμάζει και να τα διαπαιδαγωγεί για την απρόσκοπτη ένταξή τους σε μία ελεύθερη και δημοκρατική κοινωνία μετά την αποφοίτησή τους από το σχολείο. Πρέπει λοιπόν να καθιερώνει το διάλογο και τη συνεργασία ανάμεσα στο δάσκαλο και το μαθητή στην αναζήτηση και στη μετάδοση της ουσιαστικής γνώσης, πρέπει να λευτερώνει και να ενισχύει την πρωτοβουλία των παιδιών και ταυτόχρονα να φροντίζει να τα εφοδιάζει με ό,τι είναι άναγκαίο για να γίνουν ικανά να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις και στις δραστηριότητες, που συνεχώς αναπτύσσονται, της κοινωνίας μέσα στην οποία θα ζήσουν.

Η σχολική ζωή είναι το πλαίσιο που καθημερινά δοκιμάζονται οι κοινωνικές σχέσεις και η αντίληψη ζωής που το ίδιο το σχολείο παρέχει. Η δομή λοιπόν και ο τρόπος λειτουργίας του αντανακλά την κοινωνική συνείδηση αλλά και καθορίζει την αντίληψη που παρέχεται στα παιδιά για τη ζωή και την κοινωνία.

Για να εκπληρώσει το σχολείο τον προορισμό του πρέπει, πρώτα απ' όλα, να είναι χώρος αποδοτικός και αποδεκτός από τους καθηγητές και τους μαθητές. Προϋπόθεση γι' αυτό αποτελεί η ύπαρξη σχολείου με καινούργια δομή, με σύγχρονη και επιστημονική γνώση, με δημοκρατική σχολική ζωή. Προς την κατεύθυνση αυτή η Πολιτεία παρέχει το πλαίσιο και τη συμπαράσταση που πρέπει να αξιοποιηθεί με την κοινή προσπάθεια καθηγητών και μαθητών καθώς και όλων των φορέων που έχουν σχέση με το σχολείο.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΖΩΗ

1. Το σχολείο, ως ζωντανός οργανισμός, αποτελεί θεσμό που προετοιμάζει τα παιδιά, με τη μάθηση και την αγωγή, για μια σωστή και αποδοτική ζωή, τα προετοιμάζει και τα διαπαιδαγωγεί για την απρόσκοπτη ένταξή τους σε μια ελεύθερη και δημοκρατική κοινωνία μετά την αποφοίτησή τους από το σχολείο. Για το σκοπό αυτό καθιερώνει το διάλογο και τη συνεργασία ανάμεσα στο δάσκαλο και το μαθητή στην αναζήτηση και στη μετάδοση της ουσιαστικής γνώσης, λευτερώνει και ενισχύει την πρωτοβουλία των παιδιών και ταυτόχρονα φροντίζει να τα εφοδιάζει με ό,τι είναι αναγκαίο για να γίνουν ικανά να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις και στις δραστηριότητες, που συνεχώς αναπτύσσονται, της κοινωνίας μέσα στην οποία θα ζήσουν.

2. Η σχολική ζωή είναι το πλαίσιο που καθημερινά δοκιμάζονται οι κοινωνικές σχέσεις και η αντίληψη ζωής που το ίδιο το σχολείο παρέχει. Η δομή και ο τρόπος λειτουργίας του αντανακλά την κοινωνική συνείδηση, αλλά και καθορίζει την αντίληψη που παρέχεται στα παιδιά για τη ζωή και την κοινωνία.

3. Για να εκπληρώσει το σχολείο τον προορισμό του πρέπει, πρώτα απ' όλα, να είναι χώρος αποδοτικός και αποδεκτός από τους καθηγητές και τους μαθητές. Προϋπόθεση γι' αυτό αποτελεί η ύπαρξη σχολείου με καινούργια δομή, με σύγχρονη και επιστημονική γνώση, με δημοκρατική σχολική ζωή. Προς την κατεύθυνση αυτή η Πολιτεία παρέχει το πλαίσιο και τη συμπαράσταση που πρέπει να αξιοποιηθεί με την κοινή προσπάθεια καθηγητών και μαθητών καθώς και όλων των φορέων που έχουν σχέση με το σχολείο.

ΕΝΝΟΙΑ, ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

1. Οι μαθητικές κοινότητες, καθαρά παιδαγωγικός θεσμός, που συνδέεται άρρηκτα με την εκπαιδευτική διαδικασία, αποτελούν το χώρο για την ανάπτυξη της μαθητικής πρωτοβουλίας μέσα στο σχολείο, αποτελούν κύτταρο δημοκρατικής ζωής, όπου, με το διάλογο και τη συμμετοχή οι μαθητές με πνεύμα συνεργασίας, ασκούνται στη δημοκρατική διαδικασία και στη συμμετοχή τους στα κοινά, μελετώντας και προτείνοντας λύσεις για τα προβλήματα που τους αφορούν.
2. Οι μαθητικές κοινότητες αποτελούν τη μαθητική εκφραση στα σχολικά θέματα και πρωτοστατούν στην κατοχύρωση της συνεργασίας καθηγητών - γονέων - μαθητών, για την ανάπτυξη του διαλόγου στη σχολική ζωή και την από κοινού αντιμετώπιση των θεμάτων που την αφορούν.
3. Στη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων δεν είναι δυνατό να υποβαθμίζεται ο ρόλος τους από αυταρχικές μεθόδους λειτουργίας και αντιδημοκρατικούς περιορισμούς, που θα περιθωριοποιούσαν το μαθητή στη σχολική ζωή. Αντίθετα πρέπει να εξασφαλίζονται εκείνες οι λειτουργίες, που συμβάλλουν στην ανάπτυξη του δημοκρατικού διαλόγου και της συνεργασίας στη ζωή του σχολείου.
4. Πρακτικά και ταυτόχρονα θα πρέπει η λειτουργία τους να συμβάλλει στη διαφύλαξη και βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, στη συστηματική μελέτη της ουσιαστικής γνώσης.
5. Στόχος του κανονισμού για τις μαθητικές κοινότητες είναι να αποκαταστήσει το πραγματικό νόημα και τον αληθινό τους χαρακτήρα. Να τις αναδείξει σε δημοκρατικούς θεσμούς, όπου με τη συμμετοχή όλων των μαθητών στις διαδικασίες τους, θα απελευθερώνονται οι δημιουργικές ικανότητες όλων των παιδιών, θα εβίζονται οι μαθητές στη συλλογική ζωή, θα αναπτύσσεται η υπευθυνότητα, θα κατοχυρώνονται τα δικαιώματα αλλά και θα συνειδητοποιούνται τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις των μαθητών.
6. Με τον κανονισμό αυτό κατοχυρώνεται ο ρόλος των μαθητικών κοινοτήτων και αναπτύσσεται το πλαίσιο της δημοκρατικής ζωής στο σχολείο. Στους μαθητές απομένει να αξιοποιήσουν αυτές τις δυνατότητες, αναπτύσσοντας τις λειτουργίες των μαθητικών κοινοτήτων με τη συμμετοχή όλων των παιδιών στις διαδικασίες γνώσης, ψυχής των αποφάσεων, με επεξεργασία απόψεων, ώστε οι μαθητές να έχουν γνώμη για τα θέματα που τους αφορούν. Με την υλοποίηση αυτού του κανονισμού και τη μαθητική πρωτοβουλία οι μαθητικές κοινότητες θα αποκτήσουν ουσιαστικό περιεχόμενο και θα συμμετέχουν ενεργά στη ζωή και στη λειτουργία του σχολείου.
7. Οι μαθητικές κοινότητες είναι κύτταρα δημοκρατικής ζωής στο σχολείο. Αποτελούν χώρο πρωτοβουλίας, αναζήτησης και δημιουργίας. Συνδέονται άρρηκτα με την εκπαιδευτική διαδικασία και διαπνέονται, όπως η εκπαίδευση, από τα ιδανικά της εθνικής ανεξαρτησίας.

II ΟΙ ΜΑΘΗΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ: Οι Μαθητικές Κοινότητες, καθαρά παιδαγωγικός θεσμός, που συνδέεται άρρηκτα με την εκπαιδευτική διαδικασία, αποτελούν το χώρο για την ανάπτυξη της μαθητικής πρωτοβουλίας μέσα στο σχολείο, να αποτελούν κύτταρο δημοκρατικής ζωής, όπου με τη συμμετοχή οι μαθητές με πνεύμα συνεργασίας, ασκούνται στη δημοκρατική διαδικασία και στη συμμετοχή τους στα κοινά, μελετώντας και προτείνοντας λύσεις για τα προβλήματα που τους αφορούν.

Οι Μαθητικές Κοινότητες πρέπει να αποτελέσουν τη μαθητική εκφραση στα σχολικά θέματα και να πρωτοστατήσουν στην κατοχύρωση της συνεργασίας καθηγητών - γονέων - μαθητών, για την ανάπτυξη του διαλόγου στη σχολική ζωή και την από κοινού αντιμετώπιση των θεμάτων που την αφορούν.

Στη λειτουργία των Μαθητικών Κοινοτήτων δεν είναι δυνατό να υποβαθμίζεται ο ρόλος τους από αυταρχικές μεθόδους λειτουργίας και αντιδημοκρατικούς περιορισμούς, που θα περιθωριοποιούσαν το μαθητή στη σχολική ζωή. Αντίθετα πρέπει να εξασφαλίζονται εκείνες οι λειτουργίες, που συμβάλλουν στην ανάπτυξη του δημοκρατικού διαλόγου και της συνεργασίας στη ζωή του σχολείου.

Πρακτικά και ταυτόχρονα θα πρέπει η λειτουργία τους να συμβάλλει στη διαφύλαξη και βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, στη συστηματική μελέτη της ουσιαστικής γνώσης.

Στόχος του κανονισμού για τις Μαθητικές Κοινότητες είναι να αποκαταστήσει το πραγματικό νόημα και τον αληθινό τους χαρακτήρα. Να τις αναδείξει σε δημοκρατικούς θεσμούς, όπου με τη συμμετοχή όλων των μαθητών στις διαδικασίες τους, θα απελευθερώνονται οι δημιουργικές ικανότητες όλων των παιδιών, θα εβίζονται οι μαθητές στη συλλογική ζωή, θα αναπτύσσεται η υπευθυνότητα, θα κατοχυρώνονται τα δικαιώματα αλλά και θα συνειδητοποιούνται τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις των μαθητών.

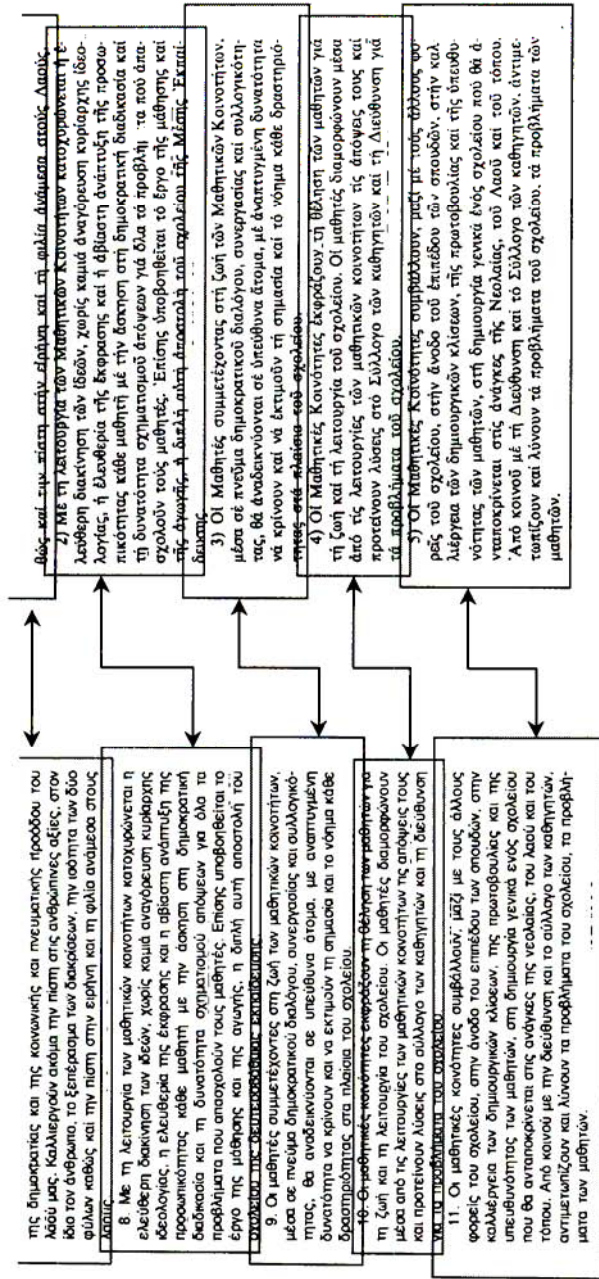
Με τον κανονισμό αυτό κατοχυρώνεται ο ρόλος των Μαθητικών Κοινοτήτων και αναπτύσσεται το πλαίσιο της δημοκρατικής ζωής στο σχολείο.

Στους μαθητές απομένει να αξιοποιήσουν αυτές τις δυνατότητες, αναπτύσσοντας τις λειτουργίες των Μαθητικών Κοινοτήτων με τη συμμετοχή όλων των παιδιών στις διαδικασίες γνώσης, ψυχής των αποφάσεων, με επεξεργασία απόψεων, ώστε οι μαθητές να έχουν γνώμη για τα θέματα που τους αφορούν.

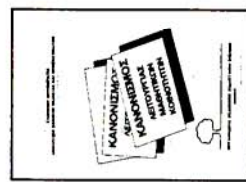
Με την υλοποίηση αυτού του κανονισμού και τη μαθητική πρωτοβουλία οι Μαθητικές Κοινότητες θα αποκτήσουν ουσιαστικό περιεχόμενο και θα συμμετέχουν ενεργά στη ζωή και στη λειτουργία του σχολείου.

A' ΣΚΟΠΟΣ - ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ

1) Οι Μαθητικές Κοινότητες είναι κύτταρα δημοκρατικής ζωής στο σχολείο. Αποτελούν χώρο πρωτοβουλίας, αναζήτησης και δημιουργίας. Συνδέονται άρρηκτα με την εκπαιδευτική διαδικασία και διαπνέονται, όπως η εκπαίδευση, από τα ιδανικά της Εθνικής Ανεξαρτησίας, της Δημοκρατίας και της κοινωνικής και ψυχιατρικής κριτικής του Λαού μας. Καλλιεργούν ακόμα την πίστη στις ανθρώπινες αξίες, στον τόπο τον άνθρωπο, το ζήτημα των διακρίσεων, την ιδιότητα των δυο φύλων και

Κανονισμών Λειτουργίας Μαθητικών Κοινοτήτων 1986
(Υπουργός Ε.Π.Θ: Ελευθ. Βερυβράκης)

Κανονισμών Λειτουργίας Μαθητικών Κοινοτήτων 1986
(Υπουργός Ε.Π.Θ: Αντώνης Τρίτσης)

Τα πρώτα “προβλήματα” αρχίζουν να απασχολούν τη διοίκηση του σχολείου. Αυτή με τη σειρά της απευθύνεται στο ΥΠ.Ε.Π.Θ. δηλώνοντας “αναρμόδια” ή “ανενημέρωτη”⁷⁹.

Το ΥΠ.Ε.Π.Θ. αντιμετωπίζει δεκάδες περιπτώσεις “αμφιβόλου νομιμότητας” με κυρίαρχο πρόβλημα αυτό των δραστηριοτήτων και εκδηλώσεων των μαθητικών κοινοτήτων. Οι αντιδράσεις του υπουργείου είναι πατερνλιστικές και τελικά αποσπασματικές⁸⁰. Το “κύτταρο δημοκρατικής ζωής” προσβάλλεται:

“... Διευκρινίζουμε ότι στις συνεδριάσεις του συλλόγου των καθηγητών όταν συζητούνται πειθαρχικά θέματα μαθητών, οι εκπρόσωποι των

79. “Θέμα: Ανακοινώσεις Μαθητικών Κοινοτήτων σε βάρος καθηγητών.

Προς: Νομαρχία Κέρκυρας-Δ/ση εκπ/σεως Τ.Ε.Ε.
Υπ. Παιδ. Ε3/2081/11.2.83

Απαντούμε στο αριθ. 460/23.11.1982, έγγραφο του ΚΕΤΕ Κερκύρας, που μας διαβιβάστηκε με το αριθ. 2832/1.12.1982, έγγραφο της Θ’ ΓΕΜΤΕ σχετικά με το ανωτέρω θέμα και σας πληροφορούμε ότι όπως προκύπτει από το άρθρο 30 του Κανονισμού Λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων, στον πίνακα Μαθητικών ανακοινώσεων των Μαθητικών Κοινοτήτων, γίνεται ανάρτηση, ανακοινώσεων “για μαθητικά θέματα”.

Ανακοίνωση σχετικά με συμπεριφορά καθηγητή θα διασπούσε το κλίμα συνεργασίας, που είναι απαραίτητο, για τη λειτουργία του Σχολείου.

Για θέματα συμπεριφοράς Καθηγητών προς τους Μαθητές, οι μαθητικές Κοινότητες μπορούν να αναφέρονται καταρχή στην Δ/ση του Σχολείου και στη συνέχεια στην Δ/ση εκπ/σης της Νομαρχίας...”.

80. Βλ. σχετικά την Γ2/383/2.12.1983 εγκύκλιο διαταγή του ΥΠΕΠΘ.

“...Είναι γνωστό πως οι Μαθητικές Κοινότητες κυρίως της Γ’ Λυκείου οργανώνουν διάφορες εκδηλώσεις για ενίσχυση του σχολικού τους ταμείου και πραγματοποίηση των εκδρομών τους.

Γι’ αυτό παρακαλούνται οι Δ/ντές των Σχολείων και οι Σύλλογοι των Καθηγητών να βοηθούν τις Μαθητικές Κοινότητες ώστε να επιλέγουν όσο το δυνατό παιδαγωγικότερες εκδηλώσεις και ν’ αποφεύγονται χορευτικές συγκεντρώσεις σε χώρους ακατάλληλους για μαθητές.

Έτσι, και μεγαλύτερη οικονομική ενίσχυση θα έχουν για την πραγματοποίηση του σκοπού τους οι Μαθητικές Κοινότητες, αφού θα ενισχύονται από περισσότερους μαθητές, και θα συντελούν με τις εκδηλώσεις τους στην άνοδο της ποιοτικής στάθμης των συμμαθητών τους και της ζωής του σχολείου γενικότερα.”.

Βλ. επίσης εγκύκλιο Γ2/2/28.12.1983 στην οποία το ΥΠ.Ε.Π.Θ. “... παρακαλεί ακόμη τους Διευθυντές να υπενθυμίσουν στις Μαθητικές Κοινότητες ότι προκειμένου να οργανώσουν κάποια πολιτιστική εκδήλωση θα πρέπει να εφαρμόζουν το άρθρο 28 του Κανονισμού των Μαθητικών Κοινοτήτων για αρμονική συνεργασία, με την διεύθυνση και τους καθηγητές του Σχολείου τους ...”.

μαθητών παρενδρίσκονται με δικαίωμα μόνο λόγου και αποχωρούν κατά την ώρα της διάσκεψης και ψηφοφορίας για τη λήψη της απόφασης ...”⁸¹.

Οι διευθύνσεις των σχολείων παραπέμπουν τις πρωτοβουλίες των μαθητών για γνωμοδότηση από το Υ.Π.Ε.Π.Θ.⁸² Οι “γνωμοδοτήσεις” αποκαλύπτουν τα όρια εφαρμογής της μαθητικής αυτοδιοίκησης:

“ Προς

Το 43ο Λύκειο Αθηνών ...

...Απαντούμε στο από 5.3.1985 έγγραφό σας σχετικά με το θέμα και σας πληροφορούμε ότι μπορούν οι μαθητές να δημιουργήσουν μαθητικό

81. Ε3/873/31.12.1984 απόφαση του ΥΠΕΠΘ ως απάντηση στο Φ.12.10/457582/24.9.84 έγγραφο της Δ/σης Μέσης Τ.Ε.Ε. Πειραιά..

82. Ενδεικτικά αναφέρουμε τις παρακάτω περιπτώσεις οι οποίες αφορούν τη δυνατότητα των Μαθητικών Κοινοτήτων να εκδίδουν έντυπο (άρθρο 30, Κανονισμός Λειτουργίας Μαθητικών Κοινοτήτων 1982).

“ ...

Προς τον κ.

Λυκειαρχη Λυκείου Μήλου

... ”

Απαντούμε ... και σας πληροφορούμε τα ακόλουθα:

1) α) Η συντακτική επιτροπή έχει την ευθύνη για την σύνταξη του εντύπου.

β) Θέμα ευθύνης μπορεί να τεθεί από τον άμεσα ενδιαφερόμενο.

2) Επιτρέπεται, ύστερα από σύμφωνη γνώμη της αρμόδιας συντακτικής επιτροπής του εντύπου, να απαντήσει στο ίδιο έντυπο

3) Εξολοκλήρου υπεύθυνη για την επιλογή του δημοσιογραφικού υλικού και τη δημοσίευση των άρθρων του εντύπου είναι η αρμόδια συντακτική επιτροπή

4) Συμβουλευτικός είναι ο ρόλος του συμβούλου καθηγητή για συμπαράσταση και βοήθεια στην έκδοση εντύπων ...”

(Φ.236.3/6/Γ2/594/13.3.1985)

Βλ. επίσης Φ.236.3/10/Γ2/1174/24.4.1985:

“ ... Προς

Το Γυμνάσιο & Λυκειακό Παράρτημα Πλατυκάμπου

ΣΧΕΤ: (α): Δ4/174/9.4.85 έγγραφο Δ/κών Υποθέσεων Ε.Ε. ΥΠΕΠΘ

(β): 1222/2.4.85 έγγραφο της Δ/σης Μ.Γ.Ε. Λάρισας

(γ): 95/13.2.85 έγγραφο Γυμνασίου & Λυκειακού παραρτήματος

Πλατυκάμπου

Απαντούμε στο (γ) που μας διαβιβάστηκε με το (α) και σας πληροφορούμε τα εξής:

1. Για το περιεχόμενο της ύλης του περιοδικού που αναφέρεται στο (γ) την ευθύνη την έχει η σχετική συντακτική επιτροπή σύμφωνα με τις διατάξεις του Κ.Λ.Μ.Κ.

2. Ο σύλλογος των διδασκόντων ορίζει ένα μόνο καθηγητή σύμβουλο για συμπαράσταση και βοήθεια στους μαθητές για την έκδοση των εντύπων τους ...”

στέκι, μόνον ύστερα από σχετική έγκριση και ανελλιπή επίβλεψη της λειτουργίας του από το Σύλλογο των καθηγητών του σχολείου τους ...”⁸³.

“Προς

τη Νομαρχία Θεσ/νίκης

Δ/ση Μέσης Τεχνικής & Επαγγελματικής Εκπαίδευσης

... Απαντούμε στο Φ.1.1/5377/27.5.1985 έγγραφό σας, σχετικά με το θέμα και σας γνωρίζουμε, ότι η ενέργεια των μαθητικών συμβουλίων του 4ου εσπερινού επαγγελματικού λυκείου και της 4ης εσπερινής τεχνικής και επαγγελματικής σχολής, που κατά τις τακτικές συνελεύσεις τους προσκάλεσαν εξωσχολικό παράγοντα (εκπρόσωπο του εργατικού κέντρου Θεσ/κης που μίλησε για το θέμα της ανεργίας) χωρίς αυτό να προβλέπεται από τον Κανονισμό των μαθητικών κοινοτήτων βρίσκεται εκτός των αρμοδιοτήτων τους και το σκοπό λειτουργίας των μαθητικών κοινοτήτων.

Οι αρμοδιότητες περιορίζονται από τον κανονισμό στις εσωσχολικές σχέσεις

Για την ενέργεια αυτή των μαθητών **μπορεί να ασκηθεί πειθαρχικός έλεγχος ...**”⁸⁴.

Άλλες φορές είναι ο σύλλογος καθηγητών, αυτός που αντιμετωπίζει προβλήματα:

“Προς

τη Νομαρχία Ευρυτανίας

γραφείο Μέσης Τ.Ε.Ε.

... Σε απάντηση του 493/9.5.85 εγγράφου σας, σχετικά με το θέμα, σας γνωρίζουμε τα ακόλουθα:

α) Ο σύλλογος καθηγητών δεν έχει δικαίωμα να επιλαμβάνεται αυτοδίκαια των παραπτώματων που γίνονται στα μαθητικά συμβούλια, εκτός εάν υπάρξει καταγγελία και

β) Οι αποφάσεις των μαθητικών συμβουλίων δεν είναι δεσμευτικές για το σύλλογο των καθηγητών...”⁸⁵.

Τον επόμενο χρόνο (1986) ο Αντώνης Τρίτσης, ως υπουργός Παιδείας της κυβέρνησης Α. Παπανδρέου, με την υπουργική απόφαση 23.613/6/Γ2/4094/23.9.86 (ΦΕΚ 619/Β/25.9.86) θέτει “στη διάθεση των σχολικών φορέων το πλαίσιο ... που θα αναδείξει το δημοκρατικό διάλογο και το αίσθημα ευθύνης”⁸⁶.

83. Φ. 236.3/5/Γ2/692/7.3.1985.

84. Ε3/348/29.7.1985.

85. Ε3/284/29.7.1985,

86. Κανονισμός Λειτουργίας Μαθητικών Κοινοτήτων, Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα 1986, Πρόλογος.

“Για την επιτυχία της προσπάθειας αυτής έχει ληφθεί υπόψη η μέχρι εμπειρία που έδειξε ότι η εφαρμογή του παιδαγωγικού αυτού θεσμού παρά τα κάποια προβλήματα που παρουσιάζει έχει σημαντικά ωφέλη που επιδρούν στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των νέων, στην προετοιμασία τους για τη μετάβαση από την εκπαίδευση στην ενεργό ζωή και στη σωστή κοινωνική του ένταξη”⁸⁷.

Στον “Κανονισμό Λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων” (1986) το “Προοίμιο” καταργείται και στη θέση του βρίσκουμε ένα θεωρητικό κείμενο για τη “Συμμετοχή των μαθητών στη Σχολική Ζωή”.

“ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΖΩΗ

1. Το σχολείο, ως ζωντανός οργανισμός, αποτελεί θεσμό που προετοιμάζει τα παιδιά, με τη μάθηση και την αγωγή, για μια σωστή και αποδοτική ζωή, τα προετοιμάζει και τα διαπαιδαγωγεί για την απρόσκοπτη ένταξή τους σε μια ελεύθερη και δημοκρατική κοινωνία μετά την αποφοίτησή τους από το σχολείο. Για το σκοπό αυτό καθιερώνει το διάλογο και τη συνεργασία ανάμεσα στο δάσκαλο και το μαθητή στην αναζήτηση και στη μετάδοση της ουσιαστικής γνώσης, λευτερώνει και ενισχύει την πρωτοβουλία των παιδιών και ταυτόχρονα φροντίζει να τα εφοδιάζει με οτι είναι αναγκαίο για να γίνουν ικανά να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις και στις δραστηριότητες, που συνεχώς αναπτύσσονται, της κοινωνίας μέσα στην οποία θα ζήσουν.
2. Η σχολική ζωή είναι το πλαίσιο που καθημερινά δοκιμάζονται οι κοινωνικές σχέσεις και η αντίληψη ζωής που το ίδιο το σχολείο παρέχει. Η δομή και ο τρόπος λειτουργίας του αντανακλά την κοινωνική συνείδηση, αλλά και καθορίζει την αντίληψη που παρέχεται στα παιδιά για τη ζωή και την κοινωνία.
3. ...”

87. Ibid. Το επίσημο κείμενο της 23.613/6/Γ2 4094/23.9.86 Υπουργικής Απόφασης, όπως αυτή δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 619/Β/25.9.86, ξεκινά με την αναφορά στο Ν.1566/85 (άρθρο 45, παρ. 3, ΦΕΚ 167, τ.Α’/30.9.85) και παρουσιάζει τη δημοσίευση του Κανονισμού Λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων ως ικανοποίηση της δέσμευσης. Βλ. σχετικά και Ν.1566/85, άρθρο 45, παρ. 3:

“... Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ρυθμίζονται τα θέματα που αναφέρονται στη συγκρότηση των μαθητικών κοινοτήτων, στα όργανα και στη διαδικασία εκλογής τους καθώς και στον τρόπο συμμετοχής τους στην οργάνωση της μαθητικής ζωής”

Το κεφάλαιο “Έννοια, Σκοπός και Χαρακτήρας των Μαθητικών Κοινοτήτων” παρουσιάζεται επίσης διαφοροποιημένο⁸⁸:

Το 1990, έτος κυβερνητικής αλλαγής, ο υφυπουργός Παιδείας Β. Μπεκίρης υπογράφει (2.11.1990)⁸⁹ υπουργική απόφαση με θέμα “Κανονισμός Λειτουργίας Μαθητικών Κοινοτήτων”⁹⁰. Πρόκειται ουσιαστικά για την πρόταση της Ν.Δ. “περί σχολικής (μαθητικής) ζωής”⁹¹. Μια ενδιαφέρουσα όμως διαφοροποίηση εντοπίζεται στο άρθρο 3, παρ. 6, του νέου Κανονισμού. Σύμφωνα με αυτή:

“6. ... Οι εκλογές διεξάγονται σε τακτή ημερομηνία που ορίζεται κατά εκπαιδευτική περιφέρεια με εγκύκλιο της Διεύθυνσης Σπουδών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ...”.

Πράγματι, στις 15.11.1990 το ΥΠ.Ε.Π.Θ. αποστέλει την Γ2/4468 Υπουργική Απόφαση με το “Πρόγραμμα μαθητικών εκλογών `90”⁹². Οι εκλογές πραγματοποιούνται από 23.11 - 30.11.90.

Στις 18.12.1990 η απόφαση Γ2/4247/2.11.90 τροποποιείται με την Γ2/5162/18.12.90 Απόφαση. Οι τροποποιήσεις αναφέρονται:

- α) στη σύνθεση της Γενικής συνέλευσης του σχολείου (άρθρο 7, παρ. 1).
- β) τη σύνθεση του 15μελούς μαθητικού συμβουλίου και τις διαδικασίες εκλογής του (άρθρο 8, παρ. 1)⁹³.
- γ) τις αρμοδιότητες του 15μελούς μαθητικού συμβουλίου 9 (άρθ. 8, παρ. 2).
- δ) διευκρινίσεις για τις περιπτώσεις παραιτήσεων (άρθρο 8, παρ. 5).

88. Βλ. τη σχετική αντιπαράθεση των κειμένων παραπάνω.

89. Είχε προηγηθεί “ενημέρωση” των εκπαιδευτικών ότι επίκειται “ο νέος κανονισμός Λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων, ο οποίος θα ισχύει από το τρέχον σχολικό έτος 1990-1991, μαζί με οδηγίες για τον τρόπο και χρόνο διενέργειας εκλογών που προβλέπονται από αυτόν” (Εγκ. Γ2/4052/25.10.90).

90. Υπουργική απόφαση Γ2/4247/2.11.1990.

91. Παρουσιάζει ενδιαφέρον η διαδικασία παρουσίασης του νέου Κ.Α.Μ.Κ. Στο “επίσημο” κείμενο της υπουργικής απόφασης διαβάζουμε (οι επισημάνσεις δικές μας):

“... Έχοντας υπόψη:

.....2. Την Η` /2871/4.5.90 κοινή απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων: “Ανάθεση αρμοδιοτήτων στους Υφυπουργούς Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων Β. Μπεκίρη και Καλλ. Μπουρδάρα”, αποφασίζουμε:

Καθορίζουμε ως εξής τα θέματα που αναφέρονται στην συγκρότηση των Μαθητικών Κοινοτήτων των σχολείων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, στα όργανα και στη διαδικασία εκλογής τους, καθώς και στον τρόπο συμμετοχής τους στην οργάνωση της μαθητικής ζωής ...”

92. Βλ. Παράρτημα.

93. Βλ. σχετικά και Γ2/5172/18.12.90.

Στις 29.1.1991, εν μέσω “Εθνικού Διαλόγου για την Παιδεία”, οι Διευθύνσεις και τα Γραφεία Β/θμιας Εκπ/σης λαμβάνουν τηλεγραφική εγκύκλιο του νέου Υπουργού Παιδείας Γ. Σουφλιά (Γ2/337/29.1.1991). Η εγκύκλιος ενημερώνει τους διευθυντές των σχολικών μονάδων ότι η Υπουργική Απόφαση Γ2/336/29.1.1991⁹⁴ θέτει εκ νέου σε ισχύ τον “παλιό Κανονισμό Λειτουργίας Μαθητικών Κοινοτήτων, όπως αυτός είχε ορισθεί με την υπουργική απόφαση Φ.236.3/6/Γ2/4094/23.9.86 (ΦΕΚ 619, τ. Β΄, 25.9.86)” με κάποιες τροποποιήσεις στις ώρες διεξαγωγής των συνελεύσεων.⁹⁵ Επίσης “... τα εκλεγμένα ήδη πενταμελή συμβούλια δεν θίγονται, ενώ το 15μελές μαθητικό συμβούλιο που τυχόν εκλέχθηκε κατά σχολείο, σύμφωνα με τις διατάξεις της υπουργικής απόφασης Γ2/5162/18.12.90, καταργείται μετά την ανάδειξη του νέου 15μελούς Συντονιστικού Οργάνου από τη Γενική Συνέλευση του σχολείου”⁹⁶. Οι εκλογές για το σχολικό έτος 1991-1992 θα πραγματοποιηθούν σύμφωνα με την τελευταία “ρύθμιση”⁹⁷ στις 21.10.91 (επίπεδο τμήματος) και 23.10.1991 (επίπεδο σχολικής μονάδας).

7. Επίλογος

Η ιστορική παρουσίαση του παραδείγματος μιας “εκπαιδευτικής καινοτομίας” προτάθηκε με στόχο τη δημιουργία των προϋποθέσεων επαναπροσδιορισμού και κριτικής προσέγγισης, υπό το πρίσμα των εκάστοτε κοινωνικοπολιτικών όρων, τόσο των εκπαιδευτικών αλλαγών για το διάστημα που μας απασχόλησε, όσο και των επιχειρούμενων εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων. Η επικαιρότητα επιβάλλει την ανακίνηση της σχετικής συζήτησης.

94. Ουσιαστικά η Γ2/336/29.1.1991, καταργεί τις αποφάσεις Γ2/4247/2.11.90 (ΦΕΚ 722, τ. Β΄, 19.11.90) και Γ2/5162/18.12.90 (ΦΕΚ 843, τ. Β΄, 31.12.90) και επαναφέρει την Φ.236.3/6/Γ2/4094/23.9.86 (ΦΕΚ 619, τ. Β΄, 25.9.86).

95. Βλ. Γ2/336/29.1.1991.

96. Γ2/337/29.1.1991, παρ. 3.

97. Βλ. υπουργική απόφαση Γ2/4143/2.10.91.